

Evaluatie van het lokale gelijkekansenbeleid van de Federale Regering van België

Tweede versie van 15 februari 2006

Engender – *K. de Boodt ; J. Brau, N. Wuiame*
Universiteit Antwerpen - *K. Van der Heyden*

Waarschuwing

De grammaticale regels leren ons dat een beschreven geheel van mannelijke en vrouwelijke eenheden, als mannelijk wordt benoemd. Dat zou willen zeggen dat we in dit document moeten spreken over 'provinciale coördinatoren', ondanks het feit dat er een overgrote meerderheid vrouwelijke coördinatrices in de provincies werken. Vandaar dat Engender ervoor koos om in het kader van dit rapport de term 'provinciale coördinatrices' te gebruiken om te verwijzen naar zowel de coördinatoren als de coördinatrices die op provinciaal niveau werkzaam zijn in het gelijkekansbeleid.

De secties met een gele achtergrond, betreffen delen die werden veranderd/toegevoegd ten opzichte van de eerste versie van het rapport.

Inhoudstafel

1	Introductie.....	4
1.1	Kader van de evaluatie.....	4
1.2	Doelstellingen van de evaluatie.....	4
1.3	Methodologie van de evaluatie.....	5
1.4	Plan van het rapport.....	5
2	Bevindingen.....	6
2.1	Het politieke kader.....	6
2.1.1	Inleiding.....	6
2.1.2	Het federale gelijkheidsbeleid	6
2.1.3	Gelijke kansen beleid van de verschillende federale entiteiten	8
2.1.4	Het politieke en administratieve overleg.....	9
2.1.5	De formele overeenkomst	10
2.2	De interventielogica.....	10
2.2.1	Opdracht en doelstellingen	10
2.2.2	De strategie.....	14
2.2.3	De financiële middelen.....	15
2.3	De werking van de netwerken	17
2.3.1	De werking van het federale Netwerk	17
2.3.2	De werking van de lokale provinciale netwerken.....	19
2.3.3	De werking van het lokale netwerk in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 25	
3	Analyse.....	26
3.1	De politieke context.....	26
3.1.1	Het federale lokale gelijkheidsbeleid	26
3.1.2	De politieke samenwerking en overleg met gemeenschappen en gewesten	27
3.1.3	De overeenkomst.....	28
3.2	De interventielogica.....	28
3.2.1	De opdracht en de doelstellingen.....	28
3.2.2	De strategie.....	29
3.2.3	De financiële middelen.....	30
3.3	Werkings van de netwerken.....	31
3.3.1	Werkings van het federale netwerk.....	31
3.3.2	Werkings van de lokale provinciale netwerken	33
3.3.3	De werking van het lokale netwerk in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 36	
4	Algemene conclusies.....	36
5	Aanbevelingen.....	38
5.1	Aanbevelingen voor het federale beleid	38
5.1.1	Structurerings van het lokale gelijkheidsbeleid	38
5.1.2	Rol van het Instituut voor de Gelijkheid Vrouwen en Mannen	39
5.1.3	De formalisering van het beleid.....	39
5.1.4	De middelen	40
5.2	Aanbevelingen voor het beheer van het federale netwerk	40
5.3	Aanbevelingen voor het beleid op het lokale niveau	41
	Bijlage 1 : Lijst met bevraagde personen.....	44
	Bijlage 2 : 10 punten programma gelijke kansen (1991).....	47
	Bijlage 3 : Overzicht van partners en financiëlestromen.....	42

1 Introductie

1.1 Kader van de evaluatie

Deze evaluatie werd uitgevoerd in opdracht van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen. Dit instituut is belast met de uitvoering van het lokale gelijkekansenbeleid van de federale regering. Hiervoor doet het een beroep op de provinciale coördinatrices, die verenigd worden in een netwerk. Dit netwerk wordt beheerd door het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen in samenwerking met de gemeenschappen en de regio's.

De centrale invalshoek voor deze evaluatie is het beheer en de uitvoering van het lokale gelijkekansenbeleid door middel van netwerken. Het is geen evaluatie van de kwaliteit en de impact van de interventies op lokaal niveau. Projecten, activiteiten en initiatieven werden dus niet geëvalueerd, maar wel werd er onderzocht of de bestaande netwerken erin slagen het lokale gelijkekansenbeleid vorm te geven.

De evaluatie werd uitgevoerd door de vereniging Engender en de Universiteit Antwerpen (Steunpunt Gelijkekansenbeleid) anderzijds. De evaluatie werd uitgevoerd tussen begin mei en eind oktober 2005. Vier consultants deden eraan mee: Kristien De Boodt (Engender), Katrien Van der Heyden (UA), Nathalie Wuiame (Engender) en Jacqueline Brau (Engender). In het begeleidingscomité zaten naast bovenvermelde leden ook het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen en de partners uit de regio's en de gemeenschappen.

1.2 Doelstellingen van de evaluatie

Het voorwerp van de opdracht was het uitvoeren van een evaluatie van het lokale gelijkekansenbeleid uitgevoerd door het instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, in opdracht van de federale regering. De evaluatie moet het instituut inzicht geven in de strategie die er gevolgd moet worden om in het kader van zijn bevoegdheid en voor zijn doelpubliek het meest efficiënte lokale gelijkekansenbeleid te voeren.

De doelstellingen van de evaluatie werden als volgt geformuleerd door het instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen:

- Het beheer van het netwerk evalueren, rekening houdende met zijn administratieve opvolging en de huidige wijze van (co)financiering.
- De geschiktheid van het bestaande netwerk provinciale coördinatrices evalueren om een lokaal gelijkekansenbeleid uit te werken
- Beleidsvoorstellen formuleren voor een efficiënt lokaal gelijkekansenbeleid, rekening houdende met zijn specifieke bevoegdheden en betrokken partners/doelpubliek binnen deze bevoegdheden.
- Voorstellen formuleren met betrekking tot het beheer van een dergelijk netwerk, de administratieve opvolging ervan en de wijze van financiering.

1.3 Methodologie van de evaluatie

Documenten die in de evaluatieopdracht werden geconsulteerd door de evaluatoren zijn:

- de verscheidene activiteitenrapporten van de provinciale coördinatrices, uitgewerkt in het kader van de verscheidene overeenkomsten gedurende de verschillende jaren;
- de bestaande diverse evaluatierapporten en studies,
- de nieuwe overeenkomsten en activiteitenrapporten opgesteld in de verschillende provincies voor het jaar 2005 (acties inzake de strijd tegen geweld op vrouwen en de bevordering van gelijke kansen voor mannen en vrouwen).

De evaluatoren hebben zich voor deze evaluatie gebaseerd op de documenten die zij van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen hebben ontvangen: documenten over de historiek van het beleid en het financieel beheer, de evaluatie van het gelijkheidsbeleid (1985-1999), een overzicht van ingediende projecten (niet volledig voor beide taalgebieden), jaarplannen en jaarrapporten van de voorbije vijf jaar (niet volledig voor alle provincies).

Op niveau van de provincies was er geen cijfermateriaal beschikbaar over de uitgaven (die geïntegreerd worden in de provinciale uitgaven) en de eventuele opsplitsing per financieringsbron.

Volgende partners werden bevraagd tijdens een individueel gesprek:

- het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen
- de Franse Gemeenschap (politiek en administratief niveau)
- het Waalse Gewest (politiek niveau)
- het Federale kabinet van Minister Dupont
- de Vlaamse Gemeenschap (politiek en administratief niveau)
- de provinciale coördinatrices
- de provinciale gedeputeerden Gelijke Kansen
- lokale partners in het lokale netwerk (2 partners per provincie)
- Brussels hoofdstedelijk gewest (politiek niveau)

Alle beoogde interviews vonden plaats, met uitzondering van enkele interviews met provinciale gedeputeerden. Met enkelen van hen kon – ondanks herhaalde pogingen – geen afspraak worden gemaakt (lijst van de geïnterviewde personen in bijlage 1).

Na de interviews werd met de provinciale coördinatrices van beide luiken (geweld en gelijkheid) een evaluatiedag gehouden waarin enkele belangrijke bevindingen van de interviews werden gevalideerd. Tijdens deze evaluatiedag werd hen ook de kans gegeven om hun ideeën over de uitvoering van het beleid te formuleren.

1.4 Plan van het rapport

Dit rapport is opgedeeld in vijf delen. Na dit eerste inleidende deel overlopen we in het tweede deel de huidige stand van zaken : Hoe wordt het federale lokale gelijkheidsbeleid inhoudelijk geconcretiseerd? Volgens welke interventielogica wordt het gestructureerd? Hoe werken de huidige netwerken? Welk type netwerk zijn er; hoe zijn ze georganiseerd; wie maakt er deel van uit en wat zijn de problemen van deze netwerken? Telkens wordt er een beschrijving gegeven van de huidige situatie en de perceptie van de actoren.

In het derde deel onderwerpen we deze bevindingen aan een analyse. De algemene conclusies worden samengevat in deel vier, gevolgd door de aanbevelingen in deel 5.

We willen onderlijnen dat wat betreft het Brussels hoofdstedelijk gewest, de analyse werd opgenomen in de globale analyse, behalve wat betreft enkele specifieke aspecten die in een apart deel werden beschreven.

2 Bevindingen

2.1 *Het politieke kader*

2.1.1 Inleiding

De federale staat, de gemeenschappen en de gewesten bevinden zich allen op hetzelfde machtsniveau en voeren hun bevoegdheden op autonome wijze uit.

De gemeenschappen zijn bevoegd voor materies die samenhangen met de taal en de cultuur van de inwoners. In het bijzonder zijn ze bevoegd op het vlak van onderwijs, persoonsgebonden aangelegenheden (jeugdbescherming, sociale hulpverlening, gezinshulp,...)

De gewesten zijn bevoegd in alle domeinen die te maken hebben met het geografische gebied in brede zin : bijvoorbeeld economisch beleid, arbeid, transport en openbare werken. Ze zijn ook bevoegd met de financiering en controle van provincies en gemeenten.

De federale staat is onder andere bevoegd voor justitie en de organisatie van de justitiële macht, de sociale zekerheid, de toewijzing van de vervangingsinkomens, het gelijke kansen beleid man/vrouw, tewerkstelling en de collectieve arbeidsbetrekkingen.

De bevoegdheden van de twee andere niveaus – gemeenten en provincies – verschillen van de andere drie niveau's. De gemeenten en provincies hebben geen wetgevende bevoegdheid. Ze hebben enkel een reglementerende bevoegdheid. Ze zijn bevoegd voor alle gemeentelijke en provinciale belangen en voor het uitvoeren van alle taken die hen door de andere drie niveau's worden opgedragen door beheersovereenkomsten: waarbij de provincie of de gemeente wordt opgedragen hen te helpen bij de beleidsuitvoering.

2.1.2 Het federale gelijkekansenbeleid

Het gelijkekansenbeleid is een federale materie die onder de bevoegdheid valt van de Minister van Sociale Integratie en Gelijke Kansen, minister Dupont, terwijl tot voor de federale verkiezingen van 2003 deze materie onder de bevoegdheid van de Minister van Arbeid en Tewerkstelling viel. De bevordering van gelijke kansen in het lokale beleid is sinds het tienpuntenplan (1991) van Minister van Gelijke kansen Miet Smet (zie bijlage 2) niet meer vertaald in een actieplan. Sinds het aantreden van Minister van Gelijke kansen Onkelinckx (2000) is er voor het eerst sprake van een lokaal beleid voor gelijkheid tussen mannen en vrouwen en niet meer van een lokaal gelijkekansenbeleid, maar in de praktijk worden beide begrippen door elkaar gebruikt.

Het federale lokale beleid voor gelijkheid tussen mannen en vrouwen (of lokale gelijkheidsbeleid) is onderverdeeld in twee luiken : 'gelijkheid' en 'geweld'.

De keuze voor het luik 'geweld' is een thematische keuze die reeds dateert van begin jaren negentig. Door jarenlang rond dit luik te werken, hebben sommige provincies zich steeds sterker rond dit thema geprofileerd. Het federale beleid inzake geweld ligt vast in het Federaal Actie Plan (FAP) ter bestrijding van geweld (2004-2007). Dit FAP handelt over partnergeweld en heeft zes grote doelstellingen : bewustmaking, vorming, preventie, opvang en bescherming van slachtoffers, repressieve maatregelen en ten slotte de evaluatie.

Het luik 'gelijkheid' bevat inhoudelijk drie thema's (arbeid, onderwijs en besluitvorming), die overeenstemmen met de respectieve bevoegdheden van het federale-, gewestelijke- en gemeenschapsniveau. Er bestaat geen Nationaal/Federaal actieplan voor gelijke kansen.

Het lokale gelijkheidsbeleid van de federale overheid wordt uitgevoerd door het federale Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen. Dit wordt afgeleid uit de opdrachtverklaring¹.

In de opdrachtverklaring van het instituut staat dat het de taak heeft² :

- toe te zien op de naleving van de gelijkheid van vrouwen en mannen,
- elke vorm van discriminatie en ongelijkheid op basis van het geslacht te bestrijden,
- instrumenten en strategieën uit te werken die gestoeld zijn op een geïntegreerde aanpak van de genderdimensie.

Het instituut heeft de volgende bevoegdheden³:

1. de studies en onderzoeken betreffende gender en gelijkheid van vrouwen en mannen te verrichten, ontwikkelen, ondersteunen en coördineren, en de impact van de concrete beleidslijnen, programma's en maatregelen vanuit genderperspectief te evalueren;
2. aanbevelingen te richten tot de overheid ter verbetering van de wetten en reglementeringen, met toepassing van artikel 3;
3. aanbevelingen te richten tot de overheid, privé-personen of instellingen naar aanleiding van de resultaten van de onder 1° vermelde studies en onderzoeken;
4. ondersteuning en bijstand te organiseren aan de verenigingen die actief zijn op het vlak van gelijkheid van vrouwen en mannen, of voor projecten tot bevordering van gelijkheid van vrouwen en mannen;
- (...)
10. een netwerkstructuur uit te werken met de verschillende actoren op het vlak van de gelijkheid tussen vrouwen en mannen.

Voor de uitvoering van het lokale gelijkheidsbeleid heeft de federale overheid geopteerd voor een samenwerking met de provincies en met name met de provinciale coördinatrices voor gelijke kansen en geweld.

¹ Wet van 16 décembre 2002 betreffende de oprichting van het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en mannen (M.B. 31.12.2002, 4e éd.).

² idem, artikel 3

³ Idem atikel 4

2.1.3 Gelijke kansen beleid van de verschillende federale entiteiten

Onderstaande tabel werd uitgewerkt op basis van de interviews met de kabinetten van de verschillende politieke entiteiten en met het instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen. De tabel geeft de verschillende actiereinen weer van de verschillende entiteiten.

Entiteit	geweld			gelijkheid		
	thema	doelstelling	Strategie/actie	thema	doelstelling	Strategie/actie
Vlaamse Gemeenschap	Geen acties, wel op federaal niveau			Gelijke Kansen (vijf variabelen : geslacht, holebi's, leeftijd, origine, handicap) Besluitvorming	Bevorderen van gelijkheid man/vrouw	Gender Mainstreaming
Communauté française	Strijd tegen partnergeweld	Geweld tussen mannen en vrouwen bestrijden	FAP geweld: Sensibilisering preventie: campagne met sensibilisering over machtsverhoudingen en partnergeweld -sociale hulp aan gedefineerden	- Strijd tegen stereotypen in de media - promotie van gelijkheid in het onderwijs - coördinatie van genderonderzoek - gender statistieken	- Verminderen van seksgebonden stereotypen en ongelijkheid in onderwijsrichtingen en in de professionele oriëntering. - opvolging en evaluatie van het beleid	- sensibilisering - ontwikkeling van instrumenten
Région Wallonne	Strijd tegen partnergeweld	Partnergeweld in brede zin bestrijden	FAP Geweld: -werken met geweldplegers -versterking van de bestaande opvangstructuren	Socio-professionele integratie van vrouwen op de arbeidsmarkt Besluitvorming Combinatie arbeid gezin	- mobiliteit van vrouwen verbeteren - promotie van vrouwen in 'mannenjobs' (vb :bouw) - buitenschoolse kinderopvang	Pilootprojecten die vervolgens over hele regio worden uitgebreid
Région Bruxelloise	Strijd tegen partnergeweld		FAP geweld -Informatie : overzicht, electronisch loket, campagne -samenwerking betrokkenen -uitwisseling ervaringen	besluitvorming arbeid veiligheid multiculturaliteit vrouwelijk ondernemerschap stadsbeleid	Integratie van gelijkheid in het beleid	- gender statistieken - opvolgingsrapporten - vrouwen betrekken in lokale initiatieven -sensibilisering van mannelijk (politici) voor mainstreaming
Federaal Kabinet	Strijd tegen partnergeweld	partnergeweld : prioriteit voor acties voor vrouwen die slachtoffer zijn van geweld	Systematische samenwerking tussen de bevoegde federale administraties	Gender mainstreaming Man/vrouw statistieken	Bevorderen van gelijkheid man/vrouw	Gender mainstreaming in de federale administraties Man/vrouw statistieken
Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen	Strijd tegen partnergeweld	Strijd tegen partnergeweld	FAP geweld sensibilisering vorming preventie bescherming/onthaal repressieve maatregelen evaluatie	Gelijk loon voor gelijk werk Man/vrouw statistieken Gender mainstreaming	Bevorderen van gelijkheid Strijd tegen ongelijkheid	Gendermainstreamings- instrumenten ontwikkelen, Vorming, sensibilisering, innovatieve projecten

2.1.4 Het politieke en administratieve overleg

Ook de gewesten en de gemeenschappen hebben een lokaal gelijkheidsbeleid en doen onder meer een beroep op de provinciale coördinatrices voor de uitvoering ervan. Daarom **opteerde federaal minister Laurette Onkelinx — van 1999 tot 2003 bevoegd voor gelijke kansen** — na een evaluatie van het federale lokale gelijkheidsbeleid voor vrouwen en mannen, voor een samenwerking met de gefedereerde entiteiten, met name de Franse Gemeenschap, het Waalse Gewest, Brussels Hoofdstedelijk gewest en de Vlaamse Gemeenschap. Deze partners komen tussen volgens een verdeelsleutel op basis van hun bevoegdheden en de financiering van andere lokale projecten inzake gelijkheid.

Politiek overleg

Het federale kabinet, de gemeenschappen en regio's hebben een politieke dialoog op gang gebracht en een overleg geïnstalleerd dat resulteert in verschillende conventies die achtereenvolgens worden ondertekend.⁴

Tot nog toe werd de Duitse Gemeenschap en het provinciale niveau (gedeputeerden van de 10 provincies) hier niet bij betrokken.

Er bestaat tussen de federale, regionale en gemeenschappelijke partners, geen 'samenwerkingsovereenkomst' die de betreffende administraties het mandaat geeft om gedurende verschillende legislaturen de materie te behandelen en de grote lijnen vast te leggen van hun samenwerking.

Administratief overleg

Er bestaat eveneens een administratief overleg tussen het federale niveau (Instituut en Kabinet), de gemeenschappen en het gewest over het beheer van het netwerk. Dit overleg gebeurt meestal op de netwerkvergaderingen in aanwezigheid van de provinciale coördinatrices. Bij specifieke beheersproblemen (bv. financiële aangelegenheden), wordt er soms een korte vergadering belegd, voorafgaand aan de netwerkvergaderingen met de administratieve partners. Er is ook ad hoc telefonisch overleg tussen de administratieve verantwoordelijken. **Een globaal overleg met de betrokken personen waarin de doelstellingen, de modaliteiten en het functioneren wordt vast gelegd (taken van de coördinatrices) vindt momenteel niet plaats.**

Alle betrokken partners zijn het erover eens dat de complexiteit van de werking van het netwerk en van de overlegniveau's, problemen oplevert om het lokale gelijkheidsbeleid uit te voeren op provinciaal niveau. Het goed functioneren van het geheel wordt bemoeilijkt door overlappende of conflicterende bevoegdheden. Dit geldt in het bijzonder voor de provinciale coördinatrices die zowel het federale, het gemeenschappelijke, het regionale als het provinciale beleid moeten uitvoeren.

⁴ **De conventie tussen het Instituut en de Brusselse regio (twee conventies: kabinet Minister President Picqué en Minister voor Gelijkheid Grouwels). Conventie tussen het instituut en de Franse gemeenschap betreffende de oproep voor projecten, Onderhandelingen in 06 om tot een globale conventie te komen die ook de bijdrage aan de salarissen voor de provinciale coördinatrices omvat. In 2005 was er ook een conventie tussen de Vlaamse Gemeenschap en elke afzonderlijke Vlaamse provincie en een conventie tussen de Waalse regio en elke Waalse provincies.**

2.1.5 De formele overeenkomst

Overeenkomsten (of conventies) tussen de subsidiërende overheden en het provinciale niveau bepaalt de aanstelling van de provinciale coördinatrices en de grote inhoudelijke thema's waarrond zij moeten werken en legt de financiële engagementen hiervoor vast.

De conventie voor het jaar 2005 geeft volgende thema's weer, waarrond de provinciale coördinatrices behoren te werken: geweld (1 coördinatrice); arbeid, onderwijs en besluitvorming (1 coördinatrice). Er worden echter geen specifieke inhoudelijke doelstellingen aan deze thema's gekoppeld; er worden slechts enkele voorbeelden gegeven van hoe rond deze thema's gewerkt zou kunnen worden. Deze conventie wordt jaarlijks herzien en opnieuw goedgekeurd door de federale overheid, de regio's en de gemeenschappen; waarna ze verzonden wordt naar de provincies. De coördinatrices van de provincies zijn dan belast met de uitvoering van de algemene beleidslijnen zoals het in de conventie is vastgelegd.

Alle betrokken partijen geven aan dat 'de overeenkomst noodzakelijk is, maar weinig inhoudelijke steun biedt'. De provinciale coördinatrices betreuren dat de provinciale gedeputeerden niet aanwezig zijn op het jaarlijkse politieke overleg, waar de overeenkomst wordt gemaakt.

2.2 De interventielogica

2.2.1 Opdracht en doelstellingen

Federale doelstellingen

In een 'nota betreffende het netwerk Provinciale Coördinatrices' van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen wordt de opdracht van de provinciale coördinatrices als volgt omschreven :

'De provinciale dienst gelijke kansen heeft als opdracht om samen te werken met de plaatselijke besturen om projecten te ontwikkelen in de strijd tegen het fysiek en seksueel geweld op vrouwen en om op lokaal niveau de gelijkheid van vrouwen en mannen te bevorderen op sociaal-economisch vlak, in het maatschappelijk leven en bij de toegang tot de besluitvorming.

De opdracht van de Brusselse gewestelijke dienst gelijke kansen bestaat enerzijds uit het samenwerken met de gemeentelijke overheden en de bevordering van de veralgemening en verankering van het gelijkheidsbeleid op lokaal niveau, en anderzijds uit het werk in het domein van de strijd tegen het geweld op vrouwen.

In het kader van de strijd tegen geweld (luik 1):

Op basis van eerdere initiatieven met de bestaande lokale partners de behoeftes te identificeren, het sensibiliseren van de partners die met vrouwelijke slachtoffers van fysiek en seksueel geweld in aanraking komen, namelijk de politiediensten, de gerechtelijke instanties, de bemiddelingsdiensten, de medische hulpverlening en de welzijnsorganisaties, hen te informeren over de geweldproblematiek en de bestaande hulpmiddelen. Hun samenwerking bevorderen, zich binnen de bestaande coördinaties integreren en sensibiliserings- en preventieacties bevorderen.

In het kader van de bevordering van de gelijkheid van mannen en vrouwen (luik 2)

Op lokaal niveau, op sociaal-economisch vlak, in het sociale leven en in de toegang tot besluitvormingsorganen: activiteiten ontwikkelen voor het gelijke kansenbeleid met de gemeenten en hun afhankelijke overheidsinstellingen, de lokale ondernemingen, het lokale verenigingsleven, en de inschakelinginstellingen.

Het luik 'geweld'

Er bestaat een Federaal Actie Plan (FAP) geweld (2004 – 2007), gecoördineerd door het Instituut voor de Gelijkheid Vrouwen en Mannen. Dit bepaalt het referentiekader voor het luik geweld.

Het FAP bevat 6 thema's:

- sensibilisering,
- vorming,
- preventie,
- bescherming/onthaal,
- repressieve en andere maatregelen
- evaluatie.

Het luik 'gelijkheid'

Er bestaat geen 'nationaal/federaal actieplan voor gelijkheid' dat het federale beleid concretiseert. Het enige officiële document is de overeenkomst die vooral de financiële engagementen vastlegt, maar weinig inhoudelijke houvast biedt.

In de overeenkomst is er sprake van drie thema's : onderwijs, arbeid en besluitvorming. De manier waarop er werk gemaakt moet worden van deze zeer brede thema's wordt niet bepaald.

De manier waarop deze thema's worden opgenomen verschilt dan ook van provincie tot provincie. Bijvoorbeeld : Onder impuls van de Vlaamse Gemeenschap (met het project Sophia Politica) hebben alle Vlaamse provincies een vormingscyclus over besluitvorming voor vrouwelijke gemeentelijke mandatarissen georganiseerd. Onder impuls van het Waalse Gewest wordt er bijvoorbeeld gewerkt rond de vorming en inschakeling van vrouwen in de arbeidsmarkt. Dit betekent niet dat andere thema's worden uitgesloten (ook de provincie Luik heeft een vorming georganiseerd rond besluitvorming), maar het betekent wel dat het zwaartepunt van de werking verschillend is tussen beide landsgedeelten en ook tussen de provincies onderling.

Soms komt er een vraag vanuit de gewesten of de gemeenschappen, waaraan de provincies met de bestaande middelen en competenties niet kunnen voldoen.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de belangrijkste **thema's, doelstellingen en strategieën** waarrond elke provincie werkt (2004-2005)⁵:

Entiteit	geweld			gelijkheid		
	thema	doelstelling	Strategie/actie	thema	doelstelling	Strategie/actie
Oost Vlaanderen	Vrouwen en geweld Ouderen mishandeling	Vrouwen en geweld: 8 strategische doelstellingen (Miet Smet)	Werken met 4 doelgroepen: politie, justitie medische sector en sociale sector	Gelijkheid is doelgroepenbeleid, drie variabelen: socio- economisch, origine en man/vrouw	Gelijkheid bevorderen	Inspelen op lokale initiatieven
West Vlaanderen	Intrafamiliaal geweld Ouderen mishandeling	Strijd tegen geweld	Samenwerkingsverbanden Informer en sensibilisering vorming	Besluitvorming Arbeid en gezin Vrouwen en armoede	Het bevorderen van meer gelijke kansen voor alle bevolkingsgroepen: niet enkel gericht op mannen en vrouwen, maar ook naar kinderen, personen met een handicap, allochtonen, holebi's, kansarmen.	Sensibilisering Samenwerkingsverbanden stimuleren Ondersteunen lokale initiatieven
Limburg	partnergeweld	Sensibilisering rond geweld	Witte lintje campagne Denktank geweld Samenwerking vrouwenraad	thema's: geweld en besluitvorming. Holebi's Man/vrouw arbeid	Gelijke Kansen is afgestemd op de visie van gelijke kansen van het Instituut en van Gelijke Kansen in Vlaanderen, van de Vlaamse gemeenschap.	Vrouwenraad subsidiebeleid
Antwerpen	Geweld thema's in brede zin : o.a. kinderen getuige van geweld, slachtoffer hulp, daderhulp, enz. oudermishandeling	Geweld in brede zin bestrijden, intrafamiliaal, getuigen van geweld, geweld tegen vrouwen, enz.	Netwerking met justitie, sociale, politie sector enz. (inclusief overleg, informeren, sensibiliseren, vormen, enz)	Man/vrouw Holebi's Arbeid, besluitvorming, Vorming, Vrouwen in ICT armoede	Gelijke kansen bevorderen: Ongelijkheid en discriminatie aanpakken Zichtbaar en bespreekbaar maken van ongelijkheden Nieuwe ongelijkheden voorkomen	Empowerment Sensibilisering Netwerking Informer Deskundigheidsbevordering Signaleren Acties ontwikkelen Regelgeving implementeren en informer
Vlaams Brabant	Geweldpreventie Oudermishandeling Intrafamiliaal geweld	Bestrijding fysiek en seksueel geweld tegen vrouwen	netwerking/samenwerkingsverbanden -vorming en sensibilisatie -opzetten van en medewerking aan	Gelijke kansen mannen en vrouwen Inclusief gelijke kansen		Ondersteuning lokale besturen Acties naar de bevolking

⁵ Dit zijn de grote lijnen van de werking. Daarnaast is er in elke provincie nog een diversiteit aan kleine ad hoc initiatieven.

			concrete projecten	beleid Holebi's besluitvorming		netwerking
Liège		Strijd tegen fysiek en seksueel geweld tegen vrouwen	Netwerking : sociaal en justitieel Vorming rond slachtofferopvang voor politie Socio-economische herintegratie van slachtoffers Lunch debatten Internationaal colloquium Sensibilisering in scholen		Gelijkheid en gelijke kansen. Toegang tot : vorming, arbeid, sociale voorzieningen.	Inspelen op het vragen van het terrein (lokaal niveau), steun aan lokale associaties verzekeren.
Hainaut		Psychische en seksuele mishandeling Genitale mutilaties Ouderenmishandeling partnergeweld	Stand van zaken maken Informeren en sensibiliseren projectwerking	Vorming, besluitvorming en arbeid	bevorderen van respect voor beide geslachten	Acties rond vorming en sensibilisering
Luxembourg	Geweld tegen vrouwen	Strijd tegen geweld tegen vrouwen	Thema's zoals die lokaal worden aangedragen	Mobiliteit, arbeid, vorming	bevorderen van gelijkheid tussen mannen en vrouwen op het vlak van besluitvorming, arbeid, onderwijs op alle niveaus	Acties die voortkomen vanuit het terrein en passen in de globale federale doelstellingen
Brabant Wallon	Partnergeweld Politie interventies	Strijd tegen geweld	vorming Informeren beleidscoördinatie	Mobiliteit kinderopvang vorming van vrouwen vorming animatoren naschoolse kinderopvang	Bevorderen van gelijke kansen tussen mannen en vrouwen	Vorming Stand van zaken Tentoonstelling colloquium
Namur	Opvang procedures voor geweldslachtoffers	partnergeweld	Netwerking vorming Sensibilisatie/preventie Witte lintjes campagne	arbeid vorming	Gelijke kansen	Netwerking Televisie programma Vorming/sensibilisering
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Partnergeweld	Strijd tegen partnergeweld	Inventariseren studies	Personeelsbeleid verloning	Bevorderen van de gelijkheid tussen vrouwen en mannen	Vorming van ambtenaren mainstreaming

Het type activiteiten verschilt van provincie tot provincie. Er dient rekening te worden gehouden met het feit dat de provincies Namen en West-Vlaanderen slechts één coördinatrice voor beide luiken hebben. In de provincie Luxemburg is de tweede coördinatrice pas sinds 2005 in dienst (zie par. 2.2.3). Dit hangt samen met het feit dat de provincies Namen en Luxemburg pas sinds 2002 een provinciale coördinatrice hebben, terwijl de Vlaamse provincies, Henegouwen en Waals-Brabant reeds vele jaren actief zijn.

Het is tevens zo dat binnen het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, het begrip *gelijke kansen* betrekking heeft op de variabele *geslacht*. In verschillende provincies wordt deze definitie echter veel ruimer gehanteerd. De variabele geslacht wordt gecombineerd met andere variabelen zoals leeftijd (ouderenbeleid), origine (diversiteitbeleid) of een socio-economische variabele (armoedebeleid). Geslacht wordt doorgaans ook niet als de meest centrale variabele gezien. Verschillende gedeputeerden gaven in de interviews aan dat ze gelijke kansen voor mannen en vrouwen minder belangrijk vinden dan bijvoorbeeld de socio-economische kloof die door de samenleving loopt.

Deze visie ligt voor sommige provincies vast in een visietekst en is vertaald in een beleidsverklaring. In West-Vlaanderen is de armoedekloof bijvoorbeeld belangrijker dan de variabele geslacht. De gedeputeerde wil dan ook soms middelen gebruiken om andere interventies te financieren. Er is momenteel geen politiek forum waarop deze visieverschillen worden bekeken en besproken.

2.2.2 De strategie

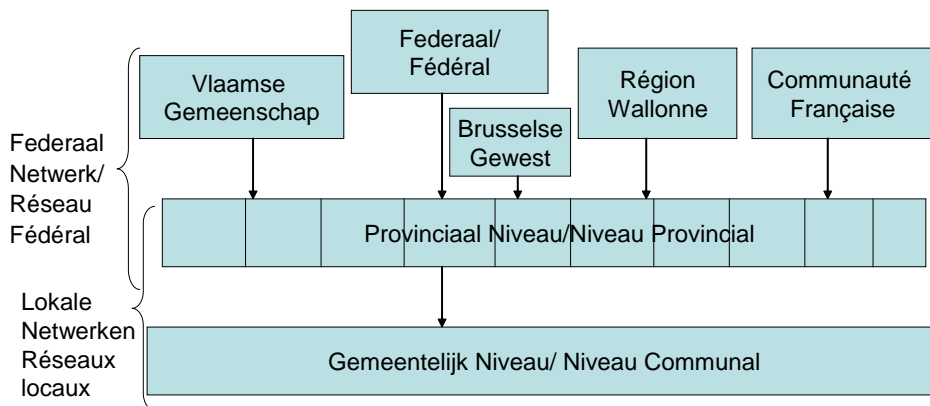
Het federale lokale gelijkekansenbeleid dateert van de periode waarin minister Miet Smet bevoegd was voor gelijke kansen (begin jaren negentig) en wordt geconcretiseerd door netwerking op provinciaal niveau. In die tijd werd het netwerk vanuit haar kabinet beheerd en haar persoonlijke betrokkenheid was zeer groot (regelmatig woonde ze de vergaderingen bij). Deze strategie werd voortgezet door Minister Onckelinckx, minister voor gelijkheid tussen 1999 en 2003. Sinds de oprichting van het Instituut in 2003 wordt het netwerk door het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen beheerd. De politieke verantwoordelijkheid voor het netwerk ligt bij de Federale Minister voor gelijkheid, momenteel Minister Dupont.

Provinciale coördinatrices voor gelijke kansen en geweld van alle Belgische provincies worden samengebracht in een federaal netwerk.

Naast het federale netwerk worden ook lokale netwerken per provincie gepromoot. Deze netwerken worden beheerd door de provinciale coördinatrices. Potentiële partners in deze zijn : lokale gemeenten, OCMW's, instituten, bedrijven en verenigingen.

Schematisch kunnen we de huidige netwerken als volgt weergeven:

De actoren/de netwerken Les acteurs/ les réseaux

Alle partners gaan ervan uit dat een netwerk aangewezen is om de verschillende partners samen te brengen en hun beleid op elkaar af te stemmen. De provinciale coördinatrices geven aan dat het netwerk dient om informatie uit te wisselen, concrete projecten te ontwikkelen (zoals bijvoorbeeld de wittelintjescampagne van de provincie Limburg), projecten op een bovenprovinciaal niveau te tillen en overleg te plegen.

Ook de Vlaamse Gemeenschap brengt de provinciale coördinatrices voor het luik gelijkheid samen in een eigen Vlaams netwerk om projecten zoals Sophia Politica te promoten en te realiseren. De Vlaamse coördinatrices voor het luik geweld komen niet samen op gemeenschapsniveau. Het Waalse Gewest en de Franse Gemeenschap brengen de provinciale coördinatrices van beide luiken samen rond het thema geweld en het thema socio-professionele inschakeling van vrouwen.

2.2.3 De financiële middelen

De betrokken overheden (de federale overheid, de gemeenschappen, het Waalse Gewest, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de provincies) dragen in verschillende mate bij tot de financiering van de provinciale netwerken. Dit wordt tijdens het politieke overleg overeengekomen. Volgende kosten worden gedekt :

- **Salariskosten provinciale coördinatrices**

De federale en gefedereerde overheden betalen een deel van de salariskosten van de coördinatrices van beide luiken. **Op het federale niveau komt de bijdrage aan het netwerk**

van het Instituut voor de Gelijkheid Vrouwen en Mannen⁶. De provincie financiert het overige deel van de salariskosten voor de coördinatrices. In de meeste provincies is het aandeel van de provincie groter dan de federale of gefedereerde bijdragen, door het grote aantal dienstjaren van sommige coördinatrices, behalve in Namen en West-Vlaanderen, waar momenteel slechts één coördinatrice werkzaam is.

Voor 2004 was de verdeelsleutel voor de niet-provinciale overheden de volgende :

Salaris provinciale coördinatrice van het luik 'geweld' (VTE)				
	Federale overheid	Vlaamse Gemeenschap	Franse Gemeenschap	Waalse Gewest
Vlaamse provincies	€ 12.395			
Henegouwen en Waals-Brabant	€ 6240		€ 2080	€ 4160
Salaris provinciale coördinatrice van het luik 'gelijkheid' (VTE)				
	Federale overheid	Vlaamse Gemeenschap	Franse Gemeenschap	Waalse Gewest
Vlaamse provincies		€ 12.480		
Henegouwen en Waals-Brabant	€ 6240		€ 2080	€ 4160
Salaris provinciale coördinatrice (VTE)				
Namen, Luik en Luxemburg	€ 6240		€ 2080	€ 4160
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	€ 17.400			

Volgens mondeling verstrekte informatie is dit voor 2005 hetzelfde gebleven.

Een uitgebreid schema van partners en officiële middelen bevindt zich in bijlage 3.

- **Werkingsmiddelen per provincie**

De provincies staan in voor de werkingskosten van de provinciale coördinatrices. De provinciale coördinatrices konden ons geen cijfers geven van het budget dat hen werd toebedeeld, omdat zij middelen onttrekken aan het globale budget van hun dienst, bijvoorbeeld de dienst welzijn. Hoeveel middelen zij hiervan kunnen gebruiken hangt af van vraag en aanbod en de goedkeuring van de provinciale deputatie.

- **Budget voor de projecten**

Het federale Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen en de Franse en Vlaamse Gemeenschap heeft een budget voor innovatieve projecten met een looptijd van een jaar. De partners van de lokale netwerken kunnen rechtstreeks bij het instituut projecten indienen. In de praktijk schrijven de provinciale coördinatrices soms het projectdossier en doen zij de projectaanvraag. Het indienen van een project is geen garantie op een goedkeuring of een goedkeuring voor het volledige gevraagde bedrag. Deze financieringslijn is niet exclusief voor initiatieven die ondernomen worden door de lokale netwerken of hun partners; ook andere initiatieven kunnen hiermee gefinancierd worden.

⁶ Het totale jaarlijkse projectbudget van het instituut bedraagt 1.200.000 € waarvan 300.000 € voor het beheer van het netwerk wordt gebruikt, salariskosten en werkingskosten van het instituut niet inbegrepen.

In 2004 werden door de federale regering, de Vlaamse Gemeenschap en de Franse Gemeenschap specifieke financiering voorzien voor het uitvoeren van lokale projecten⁷. Volgens een nota van het federale Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen gebeurt dit als volgt:

“In totaal voor de federale regering: 124.800 Euro (voor de 10 provincies; Vlaanderen 62.400 euro en de Franse gemeenschap: 28.125). De lokale partners konden binnen de bestaande subsidiekanalen een financiering bekomen voor lokale vernieuwende projecten. Inhoudelijk werd een interkabinetten belegd tussen het Instituut en de gefedereerde entiteiten om de thema's te bepalen. De projecten werden dan geselecteerd. Voor het Franstalige landsgedeelte werd de beslissing genomen in samenwerking tussen het Instituut en de Franstalige gemeenschap omdat beide instellingen dezelfde projecten financierden. Voor de Vlaamse Coördinatrices werd tussen de Vlaamse gemeenschap en het Instituut een verdeling van de twee thema's afgesproken: voor het Instituut: 'geweld tegen vrouwen' en voor de Vlaamse gemeenschap 'vrouwen en politiek'. Het Instituut sloot afzonderlijke contracten af voor haar thema voor het totale bedrag van 12.480 euro. De contracten werden afgesloten met de provincies die wel een verplichting hadden samen te werken met lokale partners. De lonen van de provinciale coördinatrices mochten dus niet als kost in dit project worden ingediend. Voor de 'Waalse' coördinatrices werden dezelfde thema's gekozen: geweld tegen vrouwen, besluitvorming. Evenwel werd de federale pot verdeeld onder de twee thema's. De Franse gemeenschap betaalde een stuk bij per thema. Dus er kon een project ingediend worden per thema en per thema werd een maximaal budget voorzien van 6.240 (Inst.) + 2312,5 euro (fr. Gemeenschap).”

- **Werkingsmiddelen voor het federale netwerk**

De fondsen voor het beheer van het netwerk zijn 300.000 €. Ze zijn afkomstig van het globale budget van het Instituut en bedragen 30% van het globale jaarlijkse budget. Deze fondsen bevatten volgende uitgaven:

- Kosten voor de netwerkvergaderingen (lokaal, drank, vertaling)
- De subsidies aan de provincies (salariskosten coördinatrices)
- De fondsen voor de projecten
- Andere fondsen voor bijvoorbeeld publicaties

2.3 De werking van de netwerken

2.3.1 De werking van het federale Netwerk

- **Structuur**

Voor de inhoudelijke opvolging, stelt het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen 2 personen deeltijds ter beschikking (iemand voor het luik geweld en iemand voor het luik gelijkheid) en 2 voltijdse personen op het secretariaat voor de administratieve opvolging.

In het beheer van het netwerk is er recentelijk een groot personeelsverloop geweest.

- **Netwerkvergaderingen**

Dit netwerk komt in principe maandelijks bijeen, alhoewel deze frequentie in realiteit niet wordt bereikt.

⁷ de richtlijnen voor 2005 konden ons nog niet worden meegedeeld in juni 2005

Vaste agendapunten op een netwerkvergadering zijn een 'rondetafel' waarin elke coördinatrice gedurende 5 minuten mag uiteenzetten welke projecten er in haar/zijn provincie lopen en mededelingen door het kabinet, het instituut, de regio's of de gemeenschappen.

Er zijn reeds verschillende formules uitgeprobeerd om het vergaderen zo optimaal mogelijk te laten verlopen. Zo werd de duur van de vergadering gewijzigd (halve dag of hele dag) of de samenstelling veranderd (soms wordt een luik apart genomen).

De provinciale coördinatrices wisselen wel op informele wijze informatie uit, maar dan vooral met collega's uit de eigen taalregio. Meestal verlopen deze contacten per e-mail of telefonisch.

- **Planning**

Er is in het recente verleden geen moment geweest waarop de deelnemers aan het federale netwerk de opdrachtverklaring hebben besproken en de implicaties of mogelijkheden van het federale netwerk onderzocht hebben. De ondersteunende rol die het netwerk kan betekenen voor alle deelnemers werd niet expliciet gemaakt; het doel van de vergaderingen werd niet openlijk besproken en overeengekomen.

Er wordt voor het federale netwerk geen halfjaarlijkse of jaarlijkse planning opgemaakt met de inhoudelijke thema's en topics die beantwoorden aan de behoeften van de provinciale coördinatrices. Momenteel wordt de vergaderagenda ad hoc bepaald en de partners krijgen zelfs niet altijd een agenda toegestuurd voor de vergadering..

- **Ontwikkeling van instrumenten**

Het federaal Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen ontwikkelt instrumenten, brochures en publicaties die via het netwerk worden verspreid om door hen te worden gebruikt. Een aantal voorbeelden : Er werd een brochure gemaakt over functieclassificatiesystemen (project EVA), die tijdens een bijeenkomst aan het netwerk werd voorgesteld. **Vorming in verband met het classificatiesysteem werd ook aangeboden aan de coördinatrices.** Het instituut bereidt een publicatie voor met 'good practices' van het lokale gelijkheidsbeleid op provinciaal niveau en het maakte een theaterstuk over vaderschapsverlof dat in de lokale netwerken gebruikt kan worden tijdens evenementen.

- **Projectbeheer**

Projecten kunnen worden ingediend als antwoord op een oproep. Er is één oproep per jaar. De oproep komt niet altijd vlot tot stand. Ter illustratie een voorbeeld uit de nota van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen:

⁹In 2004 werd omwille van geen duidelijkheid over de mogelijke financiële regeling heel laat een oproep gelanceerd (mei 2004) en werd hen gevraagd om de projecten in te dienen in juni/juli. Ook werd heel uitzonderlijk beslist om projecten in te dienen voor maximum 4 maand'

Elke provincie krijgt theoretische min of meer evenveel projectgeld (< 12.480 euro), maar dient hiervoor wel een projectdossier op te stellen. De ingediende projecten moeten passen binnen de opdracht van de provinciale coördinatrices. Het dienen evenwel innoverende projecten te zijn met een korte looptijd, waarin lokale partners worden betrokken. Bij de toekenning van de financiering wordt flexibel omgesprongen met thema's en doelgroepen. Zo werd bijvoorbeeld het project rond bejaardenmishandeling van de provincie Oost-Vlaanderen goedgekeurd.

- **Feedback, controle en evaluatie**

Een financiële controle vanuit de verschillende financierende instellingen wordt systematisch gedaan voor zowel de werkingskosten als de projectfinanciering.

Wat betreft de inhoud van de gesubsidieerde projecten, werd er in het verleden niet systematisch gecontroleerd. Recent is er wel een kwaliteitscontrole geweest bij de selectie van projecten. De provinciale coördinatrices zijn ook verplicht aan alle financierende instellingen een jaarplan en jaarverslag toe te sturen. De inhoudelijke feedback op deze verslagen varieert volgens de financiële instelling. Tijdens de federale netwerkvergaderingen wordt er wel geïnformeerd naar de projecten waar de coördinatrices mee bezig zijn.

Andere inhoudelijke feedback over de jaarplannen aan de coördinatrices wordt soms – afhankelijk van de instantie - gegeven.

Evaluatie van de activiteiten gebeurt zelden en eerder ad hoc (bijvoorbeeld de evaluatieronde van 1999 per provincie).

2.3.2 De werking van de lokale provinciale netwerken

2.3.2.1 Algemeen

Structuur: Het behoort tot de opdracht van elke provincie het luik geweld en het luik gelijkheid uit te bouwen. De strategie die hiervoor gepromoot wordt, is netwerking. In realiteit heeft niet elke provincie twee netwerken. Bovendien zien we grote lokale verschillen in de type netwerken, die worden uitgebouwd (volgens partnerschap, grootte, omvang, regelmaat van de vergaderingen, enz.). Deze verschillen zijn historisch gegroeid op basis van de opportuniteiten en belemmeringen eigen aan elke provincie. Zeven provincies hebben een coördinatrice gelijke kansen en een coördinatrice geweld (De provincie Luxemburg sinds 2005). De Provincie West-Vlaanderen heeft momenteel slechts één coördinatrice. Het contract van één coördinatrice werd niet vernieuwd bij afloop van de overeenkomst voor 2004. De provincies Luik en Namen hebben slechts één voltijds equivalent voor beide luiken. Deze twee provincies en de provincie Luxemburg zijn slechts in 2000 gestart met een gelijkheidsencel op provinciaal niveau, terwijl de andere provincies reeds actief zijn sinds het begin van of halfweg de jaren negentig. De huidige personeelsbezetting is onevenwichtig verdeeld tussen beide luiken. Terwijl er in de meeste provincies één coördinatrice voor het luik geweld ter beschikking is, moet de coördinatrice van gelijkheid verschillende thema's op zich nemen : arbeid, besluitvorming en onderwijs. Dit vraagt diverse initiatieven met andere partners, wat resulteert in meerdere netwerken.

De lokale netwerken worden beheerd door de respectieve provinciale coördinatrices. Aan de netwerken nemen lokale partners deel die op het terrein actief zijn rond het thema van het netwerk. De provinciale coördinatrice voor het luik gelijkheid is meestal werkzaam binnen de dienst welzijn of sociale zaken. Daarbinnen vormt zijn/haar dienst dan één departement naast andere departementen. Het luik geweld zit meestal ingebed in de dienst gezondheid, die soms een departement is binnen de dienst welzijn. De coördinatrices geven aan dat ze met deze structurering tevreden zijn.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de contracten en het aantal dienstjaren in elke provincie (situatie in 2005)

Provincie	Luik Gelijkheid	Luik Geweld
Waals Brabant	1 coördinatrice, statutair voltijds, 4 jaar anciënniteit	1 coördinatrice, statutair voltijds, 9 jaar anciënniteit
Henegouwen	1 coördinatrice, statutair voltijds sinds 2 jaar, voordien deeltijds, 6 jaar anciënniteit	2 coördinatrices, contractueel deeltijds (de contracten hangen af van de jaarlijkse financiering), 4 jaar anciënniteit en 1 jaar anciënniteit
Namen	1 coördinatrice, statutair voor beide luiken, 0,5 jaar anciënniteit. Sinds de oprichting van de functie in 2002 is deze reeds door 3 verschillende personen ingevuld.	
Luxemburg	1 coördinatrice, statutair sinds 2005 Tussen 2002 en 2005 één coördinatrice voor de 2 luiken	1 coördinatrice, statutair sinds 2005 Tussen 2002 en 2005 één coördinatrice voor de 2 luiken
Luik	2 halftijdse coördinatrices, waarvan 1 statutair 4 jaar anciënniteit	
West Vlaanderen	1 coördinatrice, contractueel voor beide luiken, 5 jaar anciënniteit. Het contract hangt af van de jaarlijkse financiering.	
Oost Vlaanderen	1 coördinatrice, statutair voltijds, 4 jaar anciënniteit	1 coördinatrice, statutair voltijds, én 1 coördinatrice deeltijds 11 jaar en 14 jaar anciënniteit
Vlaams Brabant	1 coördinatrice, statutair voltijds (is tevens diensthoofd), 1 jaar anciënniteit	1 coördinatrice, statutair voltijds, 13 jaar anciënniteit
Antwerpen	1 coördinatrice, 4/5 statutair, 10 jaar anciënniteit	2 coördinatrices, statutair deeltijds. Tussen 1991 en 1999 1 persoon voltijds 14 jaar anciënniteit en 6 jaar anciënniteit
Limburg	1 coördinatrice, statutair voltijds, <1 jaar anciënniteit	1 coördinatrice, statutair voltijds, 2 jaar anciënniteit
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	1 coördinatrice, voltijds sinds 3 jaar	1 coördinatrice, voltijds sinds < 1 jaar

Personeelsverloop en expertise: Opvallend is de grote verscheidenheid in anciënniteit tussen de provincies. Deze is deels te verklaren door het feit dat de provincies Namen, Luik en Luxemburg pas sinds 2002 een gelijkekansenambtenaar hebben aangesteld. Vijf provinciale coördinatrices zijn sinds het begin van de jaren negentig in hun functie, de meerderheid werkt echter veel recenter op deze materie. Een viertal coördinatrices zijn pas een jaar of minder in dienst. Een aantal coördinatrices kwam eerder toevallig van een andere provinciale functie in deze functie terecht. De provinciale coördinatrices beschikken bij aanwerving doorgaans niet over specifieke expertise in het domein van geweld en/of gelijke kansen.

Contracten: De contractuele positie van de coördinatrices verschilt erg. De meesten hebben een voltijds contract van onbepaalde duur, andere zijn contractueel voor een bepaalde duur. In dat laatste geval koppelt de provincie hun functie echter aan de overeenkomst, wat wil zeggen dat ze zal worden opgeheven indien de financiering stopt (zoals in West-Vlaanderen in 2005 gebeurde).

Rol van de coördinatrice: Tijdens de evaluatie werd aan de coördinatrices expliciet gevraagd welke rol zij in het netwerk hebben. Die rol werd door hen als volgt omschreven: facilitator, serviceverlener, bemiddelaar (luik geweld), netwerker en moderator, financieel beheerder (subsidies), vormer (vorming concipiëren, organiseren en geven), coördinatrice van innovatieve projecten, evaluator, ombudspersoon, logistieke ondersteuner en secretariaatsmedewerker, beleidsvoorbereidend medewerker, sensibilisator, public relations manager, redacteur, adviseur, informator, deskundige, **becomentariëren van genderdimensie in projectteksten**, instrumentontwikkelaar, brugpersoon tussen terrein en beleid, ervaringsdeskundige.

Er blijkt een discussie te bestaan over de invulling van de taak van de coördinatrices : In de meeste provincies neemt de provinciale coördinatrice vooral een coördinerende rol op – zoals dit ook door het instituut wordt opgelegd; in enkele provincies neemt de coördinatrice echter ook terreinwerk op zich (vorming in het onderwijs, beantwoorden van de klachtentelefoonlijn), enz.

Autonomie: De meeste coördinatrices geven aan dat ze over een grote autonomie beschikken. De provinciale procedures schrijven wel voor dat initiatieven en projecten de goedkeuring van de provinciale deputatie moeten krijgen, maar deze keurt zelden initiatieven af. Uitzonderlijk werd melding gemaakt van een voorval waar de vrijheid van werken van de coördinatrice beperkt werd door de gedeputeerde.

Planning: Het provinciale niveau is het enige niveau waarop aan enige vorm van planning wordt gedaan, door middel van een jaarlijks actieplan. De provinciale coördinatrices moeten een jaarplan opmaken dat in bijlage bij de overeenkomst gevoegd moet worden. Dit jaarplan bevat de geplande activiteiten op het provinciale niveau. Zij hebben de vrijheid om dit jaarplan in de vorm te gieten die zij wensen.

Feedback, controle en evaluatie: Feedback krijgen ze in eerste instantie van hun collega's in hun provincie (zeker indien het coördinatorschap een duobaan is). Verder voeren ze functioneringsgesprekken met hun diensthoofd. Ook 'intervisie' met collega's uit andere provincies gebeurt slechts zelden. Zij krijgen wel feedback van de leden van hun lokale netwerk. Dit gebeurt echter zelden op een gestructureerde wijze. Monitoring van resultaten en evaluatie van activiteiten vindt ook zelden plaats.

Begeleiding: Om dit gebrek aan inhoudelijke feedback tegemoet te komen, werd in 2004 door het instituut beslist om voor beide luiken in elke provincie een **begeleidingscomité van experts** op te zetten. De bedoeling van dit expertencomité is de provinciale coördinatrices bij te staan in hun taak. Dit werd in de conventie vast gelegd. Dit comité dient drie maal per jaar te vergaderen. Slechts enkele provinciale coördinatrices zijn in dit opzet geslaagd.

Onderstaande tabel geeft per provincie een overzicht van de aanwezigheid van een **netwerk** (in 2005) voor beide luiken (geweld en gelijkheid).

Provincie	Luik gelijkheid	Luik geweld
Waals-Brabant	werkgroepen : <ul style="list-style-type: none"> • mobiliteit • kinderopvang • vorming netwerking via werkgroepen	Jong netwerk (2005)

Henegouwen	polyvalent en multiform netwerk rond onderwijs	netwerk aanwezig activiteiten: o.a. theater/sensibilisering
Namen	geen netwerk aanwezig, gelijkheidsluik krijgt weinig prioriteit	netwerk geweld groepeert de politiezones van de arrondissementen van Namen
Luxemburg	<ul style="list-style-type: none"> • begeleidingscomité (netwerk) tewerkstelling • begeleidingscomité (netwerk) onderwijs 	geen netwerk
Luik	Geen netwerk, maar wel een provinciaal comité	netwerk geweld (2003): de politiezones in het arrondissement Luik dat zich uitbreid naar de arrondissementen Hoei en Verviers
West-Vlaanderen	geen netwerk, wel overlegmomenten over concrete initiatieven met lokale partners of gemeenten.	5 welzijnsteams (1 per arrondissement) daarbinnen zijn werkgroepen geweld georganiseerd door slachtofferhulp.
Oost-Vlaanderen	<ul style="list-style-type: none"> • sensibiliseringsnetwerk (Oog in Oog) met vrouwenorganisaties, sinds 3 jaar actief • pilootproject: gender mainstreaming provinciaal seniorenbeleid 	<ul style="list-style-type: none"> • steunpunt geweld voor het personeel van de provincie • platformwerking met verschillende werkgroepen geweld
Vlaams-Brabant	<ul style="list-style-type: none"> • netwerk voor organisatie vrouwendag • allochtonevrouwenoverleg 	<ul style="list-style-type: none"> • de coördinatrice is actief in de Arrondissementsraad slachtofferhulp (deel van het welzijnsteam) • ouderenmishandeling werkgroep geweldpreventie (politie, justitie, stedelijke preventiediensten)

Provincie	Luik gelijkheid	Luik geweld
Antwerpen	<ul style="list-style-type: none"> • enkele samenkomsten met gemeenten en OCMW's (wisselende participatie), geen echt netwerk • vrouwennetwerk rond concrete activiteiten 	sterk uitgebouwd netwerk per arrondissement : <ul style="list-style-type: none"> • sensibilisering • vorming • innoverende projecten
Limburg	vrouwenraad met vrouwenorganisaties (statuut van adviesraad)	netwerk rond sensibiliseringscampagne 'Witte Lintjes'

Brussels Hoofdstedelijk Gewest	netwerk met gemeentefunctionarissen	geen netwerk
--------------------------------------	--	--------------

Opvallend is de grote verscheidenheid aan vormen die de netwerken aannemen. We vinden dit ook terug in de verschillende benamingen : bv. in Luxemburg en Namen wordt een netwerk een begeleidingscomité genoemd, in West-Vlaanderen een werkgroep, in Oost-Vlaanderen een platform. Het concept 'netwerk' wordt niet door iedereen op dezelfde wijze gedefinieerd en of wordt anders begrepen.

2.3.2.2 Het luik geweld

In de praktijk zien we dat er zich in de meeste provincies 1 of 2 soorten netwerken ontwikkelen : een middenveld netwerk en een institutioneel netwerk.

A. Institutioneel netwerk geweld:

Dit soort netwerk omvat in zijn meest typische vorm de politie, justitie en de centra voor geestelijke gezondheidszorg en eventueel de vluchthuizen. Via overleg proberen deze netwerken bestaande procedures te stroomlijnen en op elkaar af te stemmen, nieuwe procedures vast te leggen, innoverende projecten te ontwikkelen, vorming te organiseren, enz. Een belangrijk kenmerk is dat sommige van deze netwerken zich niet op provinciaal niveau maar op justitieel arrondissementeel niveau organiseren.

B. Sensibilisering netwerk geweld:

Dit is een netwerk van middenveldorganisaties zoals vrouwenverenigingen, vrouwenafdelingen van politieke partijen of vakbonden, vluchthuizen, enz. Soms vormen zij als netwerk een 'subgroep geweld' binnen een groter vrouwen-netwerk. Deze netwerken houden zich vooral bezig met sensibiliseringsactiviteiten voor het brede publiek door middel van tentoonstellingen, vorming, enz. Dit netwerk wordt op provinciaal niveau georganiseerd.

Er bestaan dus twee soorten netwerken voor geweld in de verschillende provincies, al komen beide soorten netwerken niet in elke provincie voor. In sommige provincies is er één netwerk waarin beide types partners zetelen. De omvang van de netwerken verschilt sterk van provincie tot provincie.

De vorm die dit soort netwerk aanneemt varieert van provincie tot provincie en is historisch gegroeid : het sensibiliseringsnetwerk kan de vorm aannemen van een officiële adviesraad, een tijdelijk jaarlijks weerkerend samenwerkingsverband rond een bepaalde activiteit of een overlegplatform.

2.3.2.3 Het luik gelijkheid

In principe zou elke provincie een netwerk van gemeentelijke ambtenaren voor gelijke kansen moeten hebben (institutioneel netwerk mainstreaming), maar in de praktijk is dit niet het geval. Daarnaast zien we wel in verschillende provincies het ontstaan van een netwerk met middenveldorganisaties rond sensibilisering (sensibiliseringsnetwerk gelijkheid).

A. Institutioneel netwerk mainstreaming

Geen enkele provincie kon een echt institutioneel netwerk mainstreaming uitbouwen.

Het begrip mainstreaming en de vertaling ervan in de praktijk is niet duidelijk voor de provinciale coördinatrices. Zij weten niet **altijd** wat er binnen de schoot van een dergelijk netwerk zou kunnen gebeuren. De provinciale coördinatrices verwachten dat concrete activiteiten voor dit netwerk door het federale Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen zouden worden ontwikkeld en aangeboden, maar dat gebeurt momenteel niet voldoende.

De gemeenten en OCMW's zijn geen vragende partij voor dit netwerk. Alhoewel wettelijk de verplichting bestaat om in elke gemeente een gelijkekansenambtenaar te benoemen, is dit in de realiteit niet overal gebeurd. Bovendien blijft de benoeming vaak dode letter. Ook komt de gelijkekansenbevoegdheid bovenop een aantal andere bevoegdheden en heeft de schepen of ambtenaar niet de tijd en de kennis om zich met deze materie bezig te houden. Ook het transversaal werken binnen andere beleidsdomeinen vinden de provinciale coördinatrices moeilijk. In grote steden is er meestal wel een ambtenaar bevoegd voor gelijke kansen dankzij hun grotere personeelsbestand. Via het thema 'deelname aan besluitname' werden wel heel wat gemeentelijke mandatarissen bereikt in verschillende provincies : langs Vlaamse zijde onder impuls van het project Sophia Politica, maar ook langs Waalse zijde met de inbreng van externe expertise.

Er zijn door verschillende provincies mainstreamingsinitiatieven ondernomen, al dan niet in een poging om een netwerk van de grond te krijgen :

- Verificatie van gemeentelijk beleid aan de hand van de LEER (Locale Emancipatie Effecten Rapportage) (Provincie Antwerpen in 2004)
- Een checklist om het beleid te verifiëren is in de maak (Provincie Vlaams-Brabant)
- Colloquium rond gelijkheid en mainstreaming (Provincie Henegouwen in 2002)
- Verificatie van het provinciaal seniorenbeleid aan de hand van de LEER (Provincie Oost-Vlaanderen)
- Verificatie van provinciale projectvoorstellen ingediend bij de EU (Provincie Limburg)
- Capaciteitsopbouw van gemeentelijke gelijkekansenambtenaren (Brussels Hoofdstedelijk Gewest)
- Werkgroep mobiliteit in Waals Brabant
- ...

Buiten het netwerken zijn er ad hoc contacten of is er samenwerking met enkele gemeenten indien er van hen uit een concrete vraag komt naar de provinciale coördinatrice : Bijvoorbeeld informatieve vragen (Hoe richt ik een adviesraad op die wettelijk in orde is met het man-vrouw quota?) of vragen naar logistieke steun bij het uitvoeren van projecten (tentoonstelling, vorming, vrouwendag). Deze samenwerking tussen de gemeente en de provincie gebeurt dan echter niet in het kader van een netwerk.

Verschillende provincies hebben een subsidiereglement voor gelijkekansenprojecten. Soms wordt subsidie toegekend onder de vorm van een prijs. De ervaringen hiermee zijn echter ambivalent. Meestal valt het initiatief na enkele jaren stil omdat er te weinig inzendingen zijn.

B. Sensibiliseringsnetwerk gelijkheid

Naast het gemeentelijke netwerk, werd er door een aantal provinciale coördinatrices een netwerk met middenveldorganisaties uitgebouwd. Het gaat hier om vrouwenorganisaties, onderwijsinstellingen, vrouwenafdelingen van politieke partijen, vakbonden integratiecentra, universiteiten, enz.

Niet in elke provincie zijn ze even sterk uitgebouwd, maar samen vertonen ze een aantal sterke punten die de bron van hun kracht en dynamiek weergeven. De provinciale coördinatrices geven deze sterke punten als volgt weer:

- Er is een gemeenschappelijk thema en visie. Doelstellingen van het netwerk worden in overleg met alle leden bepaald.
- Er is vertrouwen tussen de leden. Er is open communicatie tussen de leden om duidelijkheid en transparantie te vergroten en participatief te kunnen werken.
- De rol van het bestuur is ondersteunend, niet leidend. Er wordt veel organisatorische ondersteuning geboden, onder meer of uitsluitend door de provinciale coördinatrice.
- Doorgaans is er een bestuur dat het beheer waarneemt en een algemene vergadering die de beslissingen neemt.
- Iedereen is gelijk, maar er is wel begrip voor het feit dat niet iedereen een even groot engagement kan opnemen : de meeste leden zetelen als vrijwilliger.
- Het netwerk vergadert bij voorkeur maandelijks en de vergadering wordt voorbereid door het bestuur. Er wordt overleg gepleegd over het beste vergadermoment (overdag of s'avonds).

Vaak zijn deze netwerken historisch gegroeid tijdens de organisatie van een groot evenement zoals de vrouwendag en –mars. Dit evenement wordt jaarlijks herhaald en zo ontstaat er een langdurig netwerk dat ook andere initiatieven uitwerkt. In sommige gevallen neemt het netwerk de vorm aan van een officiële adviesraad. Ze worden opgebouwd op basis van specifieke en complementaire expertise zoals in de provincie Luik.

Alhoewel de coördinatrices er wel over proberen te waken de netwerken een provinciaal karakter te geven, komen de meeste leden in de praktijk uit een stedelijke context. Daar zetelen immers de organisaties die ze vertegenwoordigen. Ook de initiatieven en evenementen gaan meestal door in de centrumsteden.

Voorals Franstalige zijde werden initiatieven opgestart rond tewerkstelling (bv. een tewerkstellingsproject voor vrouwen in Henegouwen), mobiliteit (carpoolproject in Luxemburg) en onderwijs (sensibilisering in scholen).

2.3.3 De werking van het lokale netwerk in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vormt een uitzondering op de hierboven beschreven netwerkdynamiek. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is de regionale coördinatrice er wel in geslaagd om een netwerk met de 19 gemeenten op te zetten. Dit netwerk is sinds enkele jaren actief en is vooral werkzaam op het vlak van sensibilisering en vorming. Netwerking via de gemeenten lijkt hier wel een aangewezen instrument. De grootstedelijke context waarin hier wordt gewerkt, is belangrijk. De leden van het netwerk zitten geografisch over een klein gebied verspreid en kunnen elkaar dus gemakkelijk contacteren en ontmoeten. Op dit moment staat capaciteitsopbouw van de betrokken gemeentelijke ambtenaren centraal. Het doel van deze vorming is dat zij in de toekomst zelf initiatieven rond gelijkheid zullen opzetten en uitvoeren in hun gemeente, maar momenteel ontbreekt volgens de coördinatrice de politieke wil op gemeentelijk vlak en de nodige financiën.

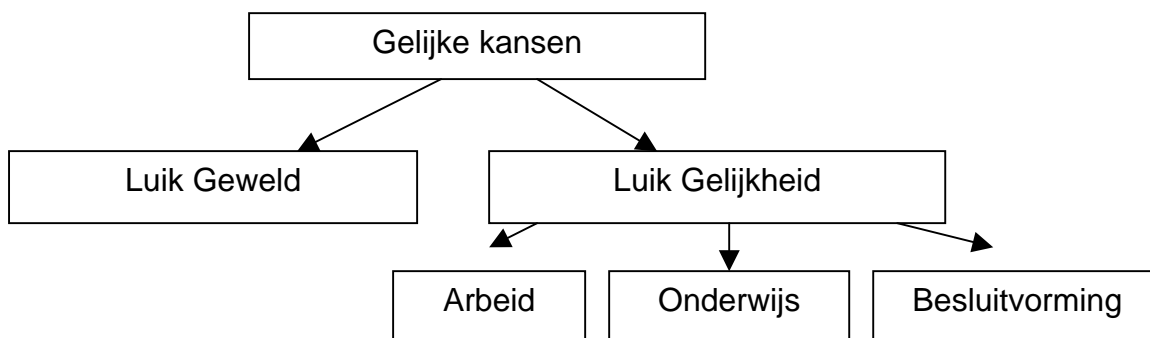
3 Analyse

3.1 De politieke context

3.1.1 Het federale lokale gelijkekansenbeleid

Momenteel is het federale lokale gelijkekansenbeleid opgesplitst in twee luiken : een luik geweld en een luik gelijkheid (met daarbinnen drie thema's: arbeid, onderwijs en besluitvorming). Deze opdeling is enigszins opmerkelijk omdat geweld kan gelden als een thema op hetzelfde niveau als de 3 thema's die werden gekozen onder het luik gelijkheid.

Schematisch ziet de huidige indeling er als volgt uit :

Het instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen heeft de coördinatie van het netwerk met de provinciale coördinatrices 'geërfd' toen het in 2004 operationeel werd. In realiteit zette het instituut de activiteiten voort die voordien werden gedaan door het Directie Gelijke Kansen bij het Ministerie van Arbeid.

Het provinciale netwerk is nuttig voor het instituut omwille van de volgende redenen:

- Via het netwerk kunnen de instrumenten die het instituut ontwikkelt en informatie in verband met het gelijke kansen beleid worden verspreid en,
- Informatie kan worden verzameld over de moeilijkheden bij het uitvoeren van het beleid en over welke verdere acties kunnen worden ondernomen.

Toch zien we dat er vandaag bij de directie van het instituut vragen worden gesteld bij de doeltreffendheid en de rol die het instituut speelt in het netwerk. Deze vragen worden gesteld omwille van uit 2 bekommernissen:

- De jaarlijkse bijdrage van het instituut aan het functioneren van het netwerk, bedraagt bijna 25% van haar projectbudget⁸ en een efficiënte coördinatie van het netwerk vraagt een niet te verwaarlozen inspanning op het vlak van personeelsmiddelen.
- Aan wie 'behoort' dit netwerk en wie zou het efficiënt kunnen beheren? Is de coördinerende rol die het instituut nu opneemt aanvaardbaar en aanvaard door alle betrokken politieke en administratieve partners?

⁸ Het totale jaarlijkse projectbudget van het instituut bedraagt 1.200.000 €, waarvan 300.000 € voor het beheer van het netwerk wordt gebruikt, salariskosten en werkingskosten van het instituut niet inbegrepen.

Alle ondervraagde personen op politiek niveau zijn het erover eens dat het instituut best is geplaatst om zulk netwerk te coördineren, aangezien ze over de juiste instrumenten en personeel beschikken om deze rol te vervullen. Daarbij wordt wel opgemerkt dat er ruimte is voor verbeteringen in het functioneren van het netwerk (vb: netwerkvergaderingen).

Ook op provinciaal niveau wordt de rol van het instituut niet in vraag gesteld, zelfs gegeven het feit dat de huidige coördinatie als onvoldoende wordt ervaren door de provinciale coördinatrices.

We kunnen hieruit besluiten dat er een algemene consensus is over de rol van het instituut als beheerder van het netwerk.

3.1.2 De politieke samenwerking en overleg met gemeenschappen en gewesten

Zoals eerder aangegeven (punt 2.1.1), bestaat er een verdeling van bevoegdheden tussen de federale en regionale partners en de gemeenschappen. In het domein van gelijkheid zijn de provinciale en gemeentelijke partners de uitvoerders van dat beleid.

Overleg tussen de federale en andere partners (gemeenschappen en gewesten) is dus cruciaal voor het goed functioneren van het provinciale netwerk. De keuze om samen te werken met de gefedereerde entiteiten verhoogt de kansen op een coherent lokaal gelijkheidsbeleid en is dan ook zeer relevant.

Het politieke overleg tussen de verschillende politieke actoren geeft deze samenwerking gestalte en dient ervoor te zorgen dat de coherentie tussen de interventies van de partners verhoogt. Dit politieke overleg resulteert momenteel in financieringsovereenkomsten en een vrij breed geformuleerde inhoudelijke afbakening. Wij betreuren evenwel de afwezigheid van de provinciale gedeputeerden en het instituut op dit overleg, aangezien zij het federale lokale gelijkheidsbeleid in belangrijke mate meefinancieren en ze een cruciale rol spelen in het goed functioneren van het gelijkheidsbeleid. Afstemming van het beleid en de procedures is ook op dit niveau belangrijk om de coherentie te verhogen.

De samenwerking langs Waalse zijde gaat verder dan de samenwerking langs Vlaamse zijde : beide luiken worden bijvoorbeeld door alle Waalse actoren meegefinancierd en de overeenkomst met de provincies wordt door alle betrokken partners ondertekend. Tussen de Vlaamse Gemeenschap en de federale overheid gebeurt veeleer een terreinverdeling (het luik geweld wordt gefinancierd door de federale overheid, het luik gelijkheid door de Vlaamse overheid).

Het overleg tussen de gewesten, de gemeenschappen, de federale overheid en de provincies is miniem en verloopt moeizaam. Deze politieke complexiteit wordt door alle actoren – en zeker door de provinciale coördinatrices die het beleid op het terrein uitvoeren – als zwaar ervaren. Elke entiteit heeft eigen prioriteiten waaraan de coördinatrices moeten beantwoorden, zelfs als die soms tegenstrijdig lijken of dubbel werk dreigen mee te brengen.

Nochtans is de samenwerking van de diverse financierende actoren zinvol en zelfs noodzakelijk : aan alle zijden zijn de financiële middelen voor gelijke kansen beperkt en zij doen allemaal een beroep op de provinciale coördinatrices om hun beleid lokaal uit te voeren.

Voor de meerderheid van de politieke en administratieve partners heeft het provinciale netwerk zin en moet het zelfs worden versterkt. Ook de lokale partners onderstreepden de doeltreffendheid van het provinciale niveau. Zij bevinden zich op een administratief niveau dat voldoende gedecentraliseerd is om een lokaal gelijkheidsbeleid te kunnen uitvoeren. Zij staan dicht bij het werkveld in een geografisch beheersbaar geheel en hebben zo het potentieel om beter te kunnen inspelen op lokale behoeften. Bovendien zijn zij als deel van de provinciale administratie 'neutrale' partners binnen een geheel van actoren van diverse strekkingen en met diverse competenties.

3.1.3 De overeenkomst

De overeenkomst is inhoudelijk vrij summier en beschrijft de taak van de provinciale coördinatrices. De taak en inhoudelijke verantwoordelijkheden van de administratieve autoriteiten (het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, de gemeenschappen en de gewesten) wordt niet vastgelegd en op elkaar afgestemd. De engagementen van de respectieve overheden (op federaal-, gewestelijk- en gemeenschapsniveau) zijn louter financieel en niet inhoudelijk (afgezien van het bijeenroepen van vergaderingen door het instituut). Elke administratie blijft op haar manier met de provinciale coördinatrices samenwerken.

De overeenkomst volstaat niet om de provinciale coördinatrices hun opdracht naar behoren te laten uitvoeren. Hij geeft hen geen officieel mandaat om transversaal over de verschillende beleidsdomeinen heen en met verschillende instanties te werken. Zij dienen alle samenwerkingsverbanden telkens zelf te negotiëren — met positief of negatief gevolg — en hangen volledig af van de 'goodwill' van bijvoorbeeld politie of justitie (procureur des konings) om een samenwerking rond bestrijding van geweld te realiseren.

Een jaarlijks hernieuwbare overeenkomst geeft weinig financiële zekerheid. Dit korte engagement is tegenstrijdig met de opdrachten die in de overeenkomst worden beschreven. Die vragen immers een lange termijn engagement. In de praktijk blijkt dat deze overeenkomst elk jaar wordt vernieuwd, maar een engagement voor een langere periode blijft uit.

Contractuele afhankelijkheid van jaarlijks hernieuwbare overeenkomst verhoogt de kans op een groter personeelsverloop.

De afwezigheid van een samenwerkingsovereenkomst tussen alle betrokken machten (de federale Staat, de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, het Waalse Gewest, de provincies en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest) ondermijnt een effectieve omkadering van het hele beleid.

Uit de gesprekken werd duidelijk dat alle partners positief staan ten opzichte van een samenwerkingsovereenkomst die een kader biedt waarbinnen meerdere jaren kan worden gewerkt. Het budget moet dan wel jaarlijks worden vastgelegd, maar dat proces wordt gemakkelijker binnen een bestaande samenwerkingsovereenkomst. Ook wordt door iedereen de noodzaak erkend om het provinciale niveau (de gedeputeerden) te betrekken bij de besprekingen om een goede samenwerking op het terrein te verzekeren.

3.2 De interventielogica

3.2.1 De opdracht en de doelstellingen

De globale doelstellingen van het federale lokale gelijkheidsbeleid zijn : de strijd tegen geweld en de bevordering van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen. Deze doelstellingen zitten niet verankerd in een beleidstekst van de federale overheid, de gemeenschappen, de gewesten en de provincies.

Deze globale doelstellingen worden in de overeenkomst enkel geïllustreerd met een aantal voorbeelden van potentiële acties.

Voor het luik geweld wordt dit gebrek aan duidelijkheid ingevuld door het Federaal Actie Plan geweld (FAP), waarin ook activiteiten voor de provinciale coördinatrices zijn opgenomen. Dit plan wordt als strategisch referentiedocument gebruikt door alle partners. Er zijn evenwel geen kwantitatieve en kwalitatieve resultaten voor de provincies vooropgesteld.

De provincies en in het bijzonder de provinciale coördinatrices werden niet betrokken bij het tot stand komen van het FAP en bij de definiëring van de doelstellingen en dit niettegenstaande hun grote terreinkennis en hun belangrijke rol bij de uitvoering van het beleid.

De verenging van *geweld tegen vrouwen* tot *partnergeweld* in het Federaal actie plan van 2004-2007, vinden sommige provincies een spijtige beperking. Op het terrein wordt er sinds begin jaren negentig een bredere omschrijving gehanteerd : geweld tegen vrouwen (ook buiten het gezin) of intrafamiliaal geweld (inclusief kinderen). Deze verenging tot partnergeweld maakt het voor sommige provincies moeilijk om de reeds ingeslagen weg verder te zetten. Het vernauwen van de doelstelling is niet altijd gemakkelijk vertaalbaar naar de lokale partners op het terrein. Daardoor kunnen enkele projecten niet gefinancierd worden binnen het kader van de beschikbare federale subsidiëring (bijvoorbeeld een project met kinderen als slachtoffer van intrafamiliaal geweld valt niet onder de noemer 'partnergeweld').

De drie thema's (arbeid, besluitvorming en vorming) die voor het luik gelijkheid worden aangereikt kunnen bezwaarlijk 'doelstellingen' worden genoemd. Het is dus niet duidelijk wat men binnen deze thema's juist wil bereiken, omdat de te verwachten resultaten niet worden gespecificeerd.

In de praktijk leidt dit tot onzekerheid bij de coördinatrices en een grote diversiteit aan initiatieven op het terrein. Alle initiatieven van de provinciale coördinatrices passen in principe in de zeer breed geformuleerde doelstelling van gelijkheid en de drie thema's, maar de reële impact van deze kleinschalige versnipperde initiatieven op de gelijkheid riskeert twijfelachtig te zijn. Ook eventuele inhoudelijke ondersteuning door het Instituut voor de gelijkheid van mannen en vrouwen wordt op die manier een moeilijke opgave.

3.2.2 De strategie

Om van een coherent federaal lokaal beleid te kunnen spreken, is het noodzakelijk dat er een vorm van overleg is tussen de actoren die het beleid op lokaal niveau operationaliseren. Een netwerk is hiervoor een relevant instrument. Netwerken rond een aantal thema's kan echter geen doel op zich zijn, maar wel een mogelijke strategie om een programma te realiseren. Dit onderscheid wordt niet op alle niveaus gemaakt. De provinciale coördinatrices denken dat netwerken deel uitmaakt van hun opdracht.

Het federale netwerk bestaat reeds sinds begin jaren negentig, maar momenteel is volgens de provinciale coördinatrices, zijn dynamiek zeer laag. De gemeenschappelijkheid die in theorie bestaat — alle coördinatrices werken rond dezelfde doelstellingen in een

provinciale context — wordt in de praktijk onvoldoende gevaloriseerd in de netwerkbijeenkomsten.

De vele jaren van werken binnen zeer breed geformuleerde doelstellingen (vooral voor het luik gelijkheid) hebben geleid tot een zeer diverse manier van werken in de provincies. Door de inbreng van de gewestelijke- en gemeenschapsadministraties bestaat er een zekere gemeenschappelijkheid tussen de provincies van hetzelfde taalgebied (zoals bijvoorbeeld Sophia Politica aan Vlaamse zijde, of de stimulansen van het Waalse Gewest naar tewerkstelling van vrouwen). Een netwerk per taalgebied mag dan op het eerste zicht voor sommigen hanteerbaarder lijken dan één federaal netwerk, toch zou een dergelijke opsplitsing de coherentie en impact van het federale beleid niet ten goede komen.

Ook op provinciaal niveau toont de strategie van netwerken haar nut; maar ook op dit niveau is het duidelijk dat netwerken niet de exclusieve sleutel is tot succes. Netwerking moet een strategie vormen, naast andere strategieën (bv. pilootinterventies met één partner, vormingsessies), naargelang de mogelijkheden en interesses van de partners. Dit wordt uitgebreid beschreven in 3.3.2.

3.2.3 De financiële middelen

Momenteel staan volgende financiële middelen ter beschikking: Per provincie biedt de federale overheid 12.480 euro, de gemeenschappen en gewesten samen ook 12.480 euro, en de provincie betaalt minstens evenveel als beide bedragen samen om de salariskosten te dekken. Voor 2004 had het federale instituut voor de 10 provincies een pot van 124.800 euro ter beschikking voor projectfinanciering, de Vlaamse Gemeenschap had 62.400 euro ter beschikking en de Franse Gemeenschap 28.125 euro.

De federale overheid, de gemeenschappen en de gewesten voorzien geen structurele werkingsmiddelen. Voor alle andere werkingskosten hangen de provinciale coördinatrices af van de goodwill van de provincies. Deze vaststelling staat in schril contrast met het feit dat juist het provinciale niveau zo weinig bij het politieke overleg op hoger niveau wordt betrokken.

Omdat er geen globaal inhoudelijk programma bestaat is het moeilijk te bepalen welke middelen noodzakelijk zijn.

De provinciale coördinatrices klagen over de grote financiële onzekerheid. Zeker zij die reeds substantiële netwerken hebben uitgebouwd en structurele middelen nodig hebben. Zij creëren tijdens de uitbouw van een netwerk immers verwachtingen bij de lokale partners.

Het gebeurt dat de provinciale coördinatrices bijkomende financiering zoeken (eventueel uit privé-instellingen) om de projecten toch door te laten gaan. Bijvoorbeeld het geweldnetwerk van de provincie Antwerpen heeft financiering gezocht bij de Paters Trappisten van Westmalle omdat slechts de helft van de financiële middelen werd toegezegd aan een project. Niet enkel de provincies maar ook lokale partners en anderen kunnen rechtstreeks projecten indienen.

De projectfinanciering werd aan Franstalige kant erg ingewikkeld bevonden door de provinciale coördinatrices: eenzelfde project werd door verschillende instanties gefinancierd en boekhoudkundige bewijslast moest dus ook op verschillende plaatsen worden voorgelegd. In overleg werd dan ook beslist om de financiering in 2005

eenvoudiger te maken, al blijven er nog steeds verschillende financierende instanties bestaan.⁹

De looptijd van projectfinancieringen van één jaar (of minder) is te kort om een structurele samenwerking op poten te zetten. Bovendien moeten projecten innovatief zijn, wat niet strookt met een structurele netwerklogica, die een langetermijnfinanciering vraagt.

Innoverende projecten zijn noodzakelijk om te experimenteren, nieuwe methodologieën uit te werken en te evalueren, maar ze moeten zijn ingebed in een structurele basiswerking. Financiering van innovatieve projecten kan echter de structurele middelen niet vervangen. Het is onmogelijk voor een netwerk om constant te innoveren zonder te consolideren. Dit leidt niet tot een coherente en duurzame werking.

3.3 Werking van de netwerken

3.3.1 Werking van het federale netwerk

Structuur: Uit de bevindingen blijkt dat de noodzaak aan ondersteuning (supervisie, feedback, uitwisseling) van de coördinatrices reëel is. Uit onze evaluatie komt naar voor dat bij afwezigheid van een specifiek kader, de coördinatrices hun bestaande competenties (vb: een voorgaande onderwijservaring) gebruiken om hun acties vorm te geven. Deze werkwijze wordt door de gefedereerde entiteiten in sommige gevallen aanzien als een gebrek aan competentie, waardoor het potentieel op provinciaal niveau wordt gecompromitteerd.

Wat betreft de inhoudelijke verantwoordelijkheid van het instituut voor het beheer van het netwerk stellen we vast dat de verantwoordelijken van het instituut die belast zijn met het netwerk, niet of onvoldoende gekend zijn bij de provinciale coördinatrices en er is verwarring bij de coördinatrices over wie aanspreekpunt is voor welk luik of welk administratief probleem.

Er zijn volgens de provinciale coördinatrices ook praktische problemen in verband met de telefonische of elektronische bereikbaarheid van het federale instituut : vragen blijven onvoldoende beantwoord. Dit komt omdat bij de oprichting van het federaal Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (dec 2002) de personen die verantwoordelijk waren voor geweld en gelijkheid vervangen zijn door anderen en er onvoldoende over werd gecommuniceerd.

Netwerkvergaderingen: Alle politieke en administratieve partners zijn het erover eens dat deze vergaderingen momenteel niet efficiënt verlopen. Er zijn vooral communicatieproblemen : teveel top-down mededelingen en te weinig participatieve besluitneming. De verantwoordelijken van het instituut hebben verschillende vergadermodellen uitgetest, maar zijn er niet in geslaagd om de efficiëntie te verhogen. Dat komt omdat zij vooral veranderingen doorvoeren in de structuur van de vergadering (hoe lang, wanneer), maar niet in de aard van de vergader- en communicatietechnieken. De top-down manier van communicatie blijft immers dezelfde in de verschillende vergadermodellen.

De taalverschillen worden aanvoeld als een barrière : tijdens de vergaderingen wordt er getolkt, maar dit vertraagt en bemoeilijkt het communicatieproces.

⁹ We willen hier wijzen op de institutionele complexiteit die inherent is aan de Belgische staatsstructuur: Een beheersovereenkomst is noodzakelijk om financiële uitwisselingen tussen verschillende entiteiten mogelijk te maken.

Ook het eigenaarschap van de netwerkleden wordt sterk gelimiteerd door de ontoereikende communicatie tussen de leden en met het instituut. De provinciale coördinatrices voelen zich immers eerder 'uitvoerders' dan 'eigenaars' van het netwerk. Alle actoren nemen een afwachtende houding aan zonder te weten hoe een dynamiek op gang te brengen. Het 'officiële' eigenaarschap van het instituut vertaalt zich niet in een 'doorleefd' eigenaarschap.

Alle ondervraagde personen zijn het erover eens dat de kwaliteit van deze vergaderingen moet worden versterkt o.a. door een betere voorbereiding van de vergaderingen en een grotere zichtbaarheid van de verwezenlijkingen zoals bijvoorbeeld het dieper ingaan op 'good practices' of discussies over een specifiek thema. Een frequentie van enkele vergaderingen per jaar die goed zijn voorbereid is voldoende en wenselijk. We kunnen ons ook een systeem van 'intervisie' voorstellen tussen wisselende groepen relevante partners om de kwaliteit te verhogen.

Planning: Een reden voor de matige efficiëntie van het netwerk, is onder meer het ontbreken van een planningsmoment met alle leden van het netwerk over de inhoud en de werking. Het gebrek aan administratief overleg resulteert soms in tegengestelde boodschappen tijdens de netwerkvergaderingen, met discussies tot gevolg. In realiteit vertegenwoordigt ieder zijn/haar entiteit en spreekt zich namens die entiteit uit (gemeenschap, gewest, enz). In zulke situaties is het beslissingsmandaat van de vergadering niet altijd duidelijk, zoals bijvoorbeeld voor het vaststellen van deadlines voor projectindiening. Bovendien zijn sommige opdrachten niet mogelijk binnen de provinciale procedures. Zo vonden de provinciale coördinatrices dat de korte indieningstermijn voor projecten in 2005 niet haalbaar was om de provinciale procedures voor projectgoedkeuring rond te krijgen.

Ontwikkeling instrumenten:

Het instituut ontwikkelt instrumenten die kunnen worden gebruikt in het netwerk. Volgens de provinciale coördinatrices missen die instrumenten soms aansluiting op het provinciale niveau. Het netwerk heeft zelf geen budgetlijn om eigen instrumenten uit te bouwen. Daardoor zijn de instrumenten niet altijd op maat volgens de provinciale coördinatrices of beantwoorden niet aan hun behoeften, wat de efficiëntie in het gebruik ervan ondermijnt. Ook hier zou een daadwerkelijk overleg tussen de partners kunnen resulteren in een efficiënter gebruik van de instrumenten. Zo zouden de instrumenten kunnen worden aangepast voor gebruik op lokaal niveau.

Projectbeheer: Het samenbrengen van de schaarse projectfondsen (aan Franstalige zijde) verhoogt de coherentie. Toch wordt de efficiëntie in gedrang gebracht door de ingewikkelde boekhouding die deze constructie teweegbrengt. De lokale partners en provincies moeten immers financiële verantwoording geven aan verschillende financiële instanties. Omdat de projecten een korte looptijd van één jaar hebben (of soms minder), wordt de administratieve last hierdoor erg zwaar. Bovendien ondermijnt de korte looptijd de duurzaamheid van de werking. Een project dat meerdere jaren verder wil bouwen op een geslaagd pilotproject kan in deze opzet niet worden gefinancierd. Daardoor krijgen bestaande projecten soms een 'innovatieve look' om opnieuw voor financiering in aanmerking te komen.

Tegelijkertijd klagen de subsidiërende overheden van de soms lage kwaliteit van de ingediende projecten en wordt soms het perspectief op gelijke kansen dat de projecten bevatten, in vraag gesteld.

Ook hier stellen we vast dat deze problemen kunnen worden opgelost door een meerjarenplanning en beter overleg tussen de partners over de doelstellingen van de projecten.

Feedback, controle en evaluatie: De controle vanuit het federale instituut en de andere financierende partners gebeurt momenteel minimaal en vooral financieel (behalve voor de Franse gemeenschap). Het maken van een jaarverslag en jaarrapport verliest aan efficiëntie omdat ze geen onderwerp zijn van supervisie of intervisie. Enkel de Franse Gemeenschap controleert deze rapporten. Die taak wordt momenteel niet door het instituut opgenomen wegens tijdsgebrek van het betrokken personeel. Ze wordt ook niet behoorlijk opgenomen door de begeleidingscomité's omdat die in de meeste provincies overlappen met de netwerken.

De inhoudelijke verantwoordelijken van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen slagen er bij gebrek aan tijd slechts sporadisch in om deel te nemen aan een provinciale activiteit. Het gaat dan meestal om een kort bezoek, waarbij er weinig ruimte is voor ondersteuning en biedt bovendien weinig meerwaarde omdat het niet gekoppeld is aan ondersteuning van de provinciale coördinatrices.

3.3.2 Werking van de lokale provinciale netwerken

3.3.2.1 Algemeen

Structuur : Er is een onevenwicht tussen de opdracht van de coördinatrices en de menselijke middelen ter beschikking per provincie. De zeer breed geformuleerde opdracht (luik gelijkheid) schept de verwachting dat de provinciale coördinatrices op meerdere thema's een aanzienlijke bijdrage kunnen leveren voor de bevordering van gelijkheid. Bovendien houdt in de meeste provincies één coördinatrice zich exclusief bezig met het thema geweld, terwijl de andere instaat voor de drie andere thema's.

De inbedding van de provinciale coördinatrices in de dienst welzijn of sociale zaken, zorgt wel voor een inhoudelijke aansluiting bij de rest van de dienst, maar maakt transversaal werken over de grenzen van de dienst moeilijk. In de administratieve structuur van overheidsinstellingen is dit niet evident. Vaak wordt een interventie vanuit een andere dienst of een ander niveau als 'inmenging' ervaren. Dit transversale werk is nodig voor de doelstelling mainstreaming, waar men juist alle beleidsdomeinen wil bereiken. De verscheidenheid in de vorm die de lokale netwerken aannemen is erg groot.

Personeelsverloop en expertise : Het niveau van expertise is in grote mate afhankelijk van de jaren ervaring in het domein. In sommige provincies slaagt men erin om ervaringsdeskundigheid op te bouwen en neemt de expertise duidelijk toe met de anciënniteit van de coördinatrices. Toch is de expertise van de coördinatrices over het algemeen ontoereikend.

Er is ook initiatief, creativiteit en expertise nodig om transversaal te werken. Deze aanpak past niet zomaar in een rigide administratieve logica.

Het aantal dienstjaren van de coördinatrices varieert sterk per provincie.

Contracten : Bij verschillende coördinatrices is er geen werkzekerheid door de koppeling van de contracten aan de jaarlijks hernieuwbare overeenkomst.

Rol van de coördinatrice : Het eigenaarschap van de netwerken die werden opgebouwd door de provinciale coördinatrices, ligt in de meeste gevallen — terecht — bij de lokale actoren zelf. Het is duidelijk dat de coördinatrices enkel een ondersteunende en

coördinerende rol spelen en dat de lokale partners het zwaartepunt van het netwerk vormen. Dat neemt niet weg dat de coördinatrices een belangrijke rol spelen en zich duidelijk mede-eigenaar van die netwerken voelen.

Voor de politieke en administratieve partners is het duidelijk dat de kerntaak van de provinciale coördinatrice is *coördineren* van initiatieven ter bevordering van gelijkheid met diverse actoren. Dit sluit terreinwerk uit. Coördinatrices die zich aan de kerntaak houden verhogen de meerwaarde op het provinciale niveau en de kans op een grotere impact.

Autonomie : De grote autonomie die de meeste coördinatrices genieten, draagt bij tot de grote versnippering van de initiatieven. De autonomie is vaak een eufemisme voor 'laissez faire'. Het geeft aan dat gelijke kansen voor de meeste provincies geen prioritaire materie is. De combinatie van grote autonomie en ontoereikende expertise van sommige coördinatrices, verlaagt de efficiëntie en doeltreffendheid van hun werking. Voor anderen is een grote mate van autonomie gecombineerd met een grote expertise en creativiteit een bron van vooruitgang.

Planning : De jaarplanning is momenteel een alleenstaande oefening van de provinciale coördinatrices en vindt geen enkele aansluiting op een hoger niveau. Het actieplan kan de coherentie verhogen indien het gebeurt op een geïntegreerde manier vanuit een globale visie en beleidsplan van de politieke overheden. In Wallonië is er een planning die beantwoordt aan de provinciale management logica.

Begeleiding: In sommige provincies is het begeleidingscomité gelijk aan het netwerk en wordt hierdoor het doel om 'neutrale' feedback te krijgen voorbijgeschoten. Het belangrijkste struikelblok is volgens hen de moeilijkheid om experts te vinden. Indien die er al zijn in de provincie, is de kans groot dat ze ook lid zijn van de netwerk(en) die door de coördinatrice worden opgezet. In sommige provincies vormt het netwerk het begeleidingscomité. Bovendien lijkt het erg moeilijk om experts drie maal jaarlijks rond de tafel te brengen. Zeker indien ze tot het netwerk behoren, ervaren ze dit als dubbel werk. In de praktijk gaan deze vergaderingen dus geen drie keer door, of worden ze virtueel per e-mail georganiseerd.

Feedback, controle en evaluatie : Het gebrek aan feedback en omkadering van de coördinatrices door het instituut vermindert de efficiëntie, de coherentie en de duurzaamheid van de activiteiten. De meerwaarde die het federale netwerk via feedback kan genereren voor haar leden, zou de kwaliteit (efficiëntie, coherentie en duurzaamheid) van het lokale werk sterk kunnen verhogen.

De poging om deze omkadering te laten bieden door een begeleidingscomité, is momenteel niet succesvol omdat de samenstelling van het comité problematisch is : Men kan moeilijk experts vinden; er is teveel overlapping met leden uit het netwerk en de meerwaarde voor de leden van het begeleidingscomité is niet duidelijk, wat hun engagement navenant maakt.

Wij gaan vervolgens na in welke mate netwerking, als strategie binnen de verschillende luiken, een meerwaarde heeft kunnen creëren.

3.3.2.2 Luik Geweld

- **Institutioneel netwerk geweld**

Op het gebied van geweld zijn meerdere coördinatrices erin geslaagd een meerwaarde te creëren door zeer diverse actoren samen te brengen (politie, justitie, welzijnswerk). De provincies waar al meer dan 10 jaar gewerkt wordt, geven aan dat een langetermijnbenadering duurzame resultaten kan afleveren.

In sommige gevallen wordt het institutioneel netwerk geweld georganiseerd per arrondissement, omdat dit de geografische bevoegdheden van justitie volgt. Er kunnen dus meerdere netwerken per provincie bestaan. Toch is het provinciale niveau het meest relevante om dit soort activiteiten te coördineren, ook als het netwerk zich op arrondissementeel niveau bevindt, omdat de provincie een intermediaire rol heeft tussen het federale en het lokale niveau.

- **Sensibiliseringsnetwerk geweld**

De doelstelling sensibilisering vindt gemakkelijk ingang bij het middenveld, waardoor de uitbouw van een sensibiliseringsnetwerk haalbaar is. Ook de motivatie van de leden is doorslaggevend voor het welslagen en de kwaliteit van het netwerk. De meeste leden zijn vrijwilligers die hun inspanningen graag gecombineerd zien met die van andere verenigingen om zo meer impact te genereren. De provinciale coördinatrices kunnen in deze netwerken veel meer 'vraaggericht' werken, dat wil zeggen dat zij inspelen op vragen, activiteiten en initiatieven die vanuit de deelnemers zelf komen. Er is dus een duidelijke dynamiek die van deze netwerken uit gaat. Een knelpunt bij deze netwerken is dat ze het bovenstedelijke niveau moeilijk kunnen overstijgen. De stedelijke context lijkt een belangrijk element te zijn in netwerking omdat de organisaties zich hier ook vestigen.

3.3.2.3 Luik gelijkheid

Het luik gelijkheid kreeg als doelstelling gelijke kansen mainstreamen in het lokale gemeentelijke beleid. In realiteit zien we in de praktijk een verschuiving naar een andere doelstelling : sensibilisering.

- **Institutioneel netwerk gelijkheid:**

Mainstreaming van gelijkheid¹⁰ als strategie om gelijkheid te bevorderen wordt vaak niet of verkeerd begrepen door de betrokkenen. De nodige expertise ontbreekt bij de meeste provinciale coördinatrices om een mainstreamingsproces op te zetten en te begeleiden. Dit wordt mede versterkt door het feit dat ze hier niet 'vraaggedreven' kunnen werken, omdat er geen echte vraag is vanuit de gemeenten naar dit soort netwerk of naar ondersteuning voor 'bevordering van gelijkheid voor mannen en vrouwen'. Netwerken rond mainstreaming zijn in geen enkele provincie op gang gekomen, maar verscheidene provincies hebben wel enkele kleine initiatieven rond mainstreaming gerealiseerd in samenwerking met bepaalde gemeenten (beleidscreening (telkens met één gemeente), checklist voor gemeenten, vorming, colloquia,...) of intern in de provincie (screening provinciaal beleid, screening provinciale EU-projecten,...). Ook rond besluitvorming zijn heel wat provincies erin geslaagd gemeentelijke mandatarissen te mobiliseren. Er is evenwel niet structureel verder gewerkt met deze mandatarissen binnen hun gemeenten.

- **Sensibiliseringsnetwerk gelijkheid**

¹⁰ ¹⁰Mainstreaming van gelijkheid kan in deze context omschreven worden als de systematische analyse van het beleid of de werking van een organisatie op mogelijkheden om ongelijkheden weg te werken en de gelijkheid tussen mannen en vrouwen te bevorderen (rekening houdend met noden, behoeften en prioriteiten van mannen en vrouwen) en het begeleiden van structurele veranderingen om de gelijkheid tussen mannen en vrouwen te bevorderen.

De meeste coördinatrices hebben veel minder problemen ondervonden om sensibiliseringsnetwerken op te zetten. Wellicht zijn de minder complexe doelstellingen van het netwerk en de motivatie van de leden hierbij doorslaggevend, zoals bij het luik geweld. Ook hier kan de coördinatrice vraaggericht werken; maar er zijn moeilijkheden om het bovenstedelijk niveau te overstijgen.

3.3.3 De werking van het lokale netwerk in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

De initiatieven die worden ontwikkeld voor mainstreaming zijn relevant en dragen het aspect van duurzaamheid in zich (capaciteitsopbouw van de ambtenaren). Het proces verloopt evenwel zeer traag (meerdere jaren voor capaciteitsopbouw die zich nog niet vertalen in concrete initiatieven per gemeente), bij gebrek aan politieke ondersteuning in de gemeenten. Er wordt door het netwerken van de gemeentelijke ambtenaren bovendien een regionale meerwaarde gecreëerd.

Het luik geweld van het Brussels Hoofdstedelijk geweld heeft een tijdje stil gelegen omdat er geen coördinatrice was, dit is recentelijk veranderd.

4 Algemene conclusies

Het federale gelijkheidsbeleid kent een aantal structurele beheersproblemen die haar efficiëntie en doeltreffendheid ernstig ondermijnen :

Het federale **lokale gelijkheidsbeleid** is fragmentarisch verder gebouwd op het beleid uit de jaren negentig, maar is nooit in zijn geheel geherformuleerd. Alle luiken en thema's die momenteel in dit beleid zijn vervat, zijn beleidsmatig relevant, maar krijgen op zeer diverse wijze gestalte in de provincies. Dit door gebrek aan een beleidsdocument en een duidelijk programma met concrete doelstellingen. Het is moeilijk te spreken van een coherent federaal lokaal gelijkheidsbeleid dat een impact genereert op nationaal niveau.

De **structurering**, die historisch is gegroeid, is niet helemaal logisch : Geweld is eerder een thema dan een luik, net zoals de thema's arbeid, onderwijs en besluitvorming onder het luik gelijkheid. Toch zijn alle partners het erover eens dat de huidige onderverdeling behouden blijft aangezien het luik geweld goed werkt en over een globaal referentiekader beschikt (PAN geweld). Het is daarom vooral belangrijk om de doelstellingen en acties in het luik gelijkheid duidelijker te definiëren.

De samenwerking met de **provinciale coördinatrices** als uitvoerders van het lokale beleid is relevant, omdat zij een scharnierfunctie bekleden tussen het federale en het gemeentelijke niveau. Het ontbreekt evenwel aan een wettelijk kader om de samenwerking met instellingen (justitie, politie, OCMW's, gemeenten....) op niveau van de provincie te realiseren. Alle samenwerkingsverbanden zijn gebaseerd op de goodwill van de betrokkenen.

De keuze om het **instituut** te belasten met de uitvoering van het lokaal gelijkheidsbeleid is relevant, gezien dit voortkomt uit haar opdracht en het op federaal niveau alle initiatieven rond gelijkheid omkadert. Alle betrokken partners zijn het erover eens dat het instituut aangewezen is om het netwerk te beheren, al kregen ze hier nooit een officieel mandaat voor.

De wil tot **samenwerking van alle beleidsinstanties** (federale overheid, gewesten, gemeenschappen en provincies) rond gelijke kansen is positief en relevant en verhoogt de coherentie en het maximale gebruik van de beperkte middelen die er op al deze niveaus voor gelijke kansen zijn. De provinciale overheden worden niet systematisch betrokken bij het overleg, hoewel zij in de meeste provincies de grootste financiële sponsor zijn van het gelijkekansenbeleid. Bovendien is de samenwerking van alle beleidsinstanties momenteel niet efficiënt, omdat uitsluitend financiële afspraken en globale inhoudelijke afspraken worden gemaakt, maar geen bevoegdheden, verantwoordelijkheden en concrete samenwerkingsmodaliteiten van de verschillende administraties worden vastgelegd.

Er bestaat enkel een **samenwerkingsovereenkomst** die de financiële modaliteiten en de aanstelling en inhoudelijke opdracht van de provinciale coördinatrices vastlegt. Deze inhoudelijke opdracht beperkt zich tot de opsomming van zeer ruime doelstellingen en thema's (met enkele voorbeelden van mogelijke interventies) en het aanreiken van netwerking als strategie.

De inhoudelijke en administratieve verantwoordelijkheid van de federale Staat, de gemeenschappen en de gewesten ligt niet vast in een document.

De looptijd van één jaar is te kort om op duurzame wijze te werken. Het vergroot ook de kans op personeelsverloop.

Een gebrek aan **kwantitatieve en kwalitatieve doelstellingen** maakt het moeilijk om zich echt uit te spreken over de doeltreffendheid van het beleid. Het lokale gelijkekansenbeleid is niet vertaald in een beleidstekst en een strategisch plan of programma, die de inhoud van het beleid voor een aantal jaren vastleggen en hieraan concrete doelstellingen per luik en per thema koppelen. Enkel voor het luik geweld bestaat er een Federaal actieplan dat een werkkader biedt, maar dit werd niet geconcretiseerd in kwantitatieve en kwalitatieve doelstellingen voor de provincies. Een overkoepelend strategisch plan of programma voor de provincies ontbreekt evenwel. Voor het luik gelijkheid en de drie bijbehorende thema's (arbeid, onderwijs en geweld) bestaat er zelfs geen actieplan.

Bij gebrek aan concrete inhoudelijke doelstellingen worden **lokale netwerken** soms gezien als een doelstelling en niet als een potentiële strategie (naast andere) om een beleid te realiseren.

Netwerken is een relevant instrument om overleg en samenwerking met de diverse actoren mogelijk te maken zowel op het federale als het provinciale niveau. In het algemeen kunnen we stellen dat netwerken voor sensibilisering en structureel werken rond geweld wel effectief zijn. Voor het luik gelijkheid is netwerking met middenveldorganisaties voor sensibilisering een interessant instrument, maar netwerken voor mainstreaming van gelijkheid in gemeenten en OCMW's zijn in geen enkele provincie echt van de grond gekomen, behalve in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Andere activiteiten zoals een vormingscyclus van gemeentemantatarissen rond besluitvorming zijn wel met succes gerealiseerd.

Er is een onevenwicht tussen de brede opdracht van de coördinatrices en de menselijke middelen en taakverdeling binnen de provincies. De **expertise** van de provinciale coördinatrices varieert en kan omschreven worden als ervaringsdeskundigheid. Zij is in grote mate gerelateerd aan het aantal jaren dienstervaring.

Het **federale netwerk** is in principe relevant om de coherentie op nationaal niveau te verzekeren, maar doet dit nu slechts in zeer beperkt mate omdat er geen efficiënte omkadering wordt geboden door het Instituut voor gelijkheid van vrouwen en mannen. Het federale netwerk heeft geen eigen planning, geen eigen doelstellingen (in termen van versterking van de deelnemers), waardoor de meerwaarde voor de betrokkenen onduidelijk is.

De netwerkvergaderingen zijn niet efficiënt. De aanpak is weinig participatief en beantwoordt niet aan de verwachtingen van de provinciale coördinatrices. Zij hebben geen gevoel van eigenaarschap.

De globale **financiële middelen** worden door de provinciale coördinatrices als beperkt ervaren, maar door afwezigheid van een concreet programma is het niet duidelijk hoeveel financiële middelen er nodig zijn. De middelen beperken zich tot de financiering van salarissen en kortetermijnprojecten, wat een structurele langetermijnwerking bemoeilijkt. Projectmiddelen voor innovatieve projecten zijn relevant om te experimenteren, maar structurele middelen zijn nodig om te consolideren. Deze laatste zijn beperkt tot provinciale middelen (telefoon, administratie, e.d.).

5 Aanbevelingen

5.1 Aanbevelingen voor het federale beleid

5.1.1 Structurering van het lokale gelijkheidsbeleid

Er is een verschillende aanpak nodig voor het luik geweld en het luik gelijkheid. Voor het luik geweld kan de huidige structuur behouden blijven, want de doelstellingen liggen vast in het Federaal Actie Plan Geweld. Het gaat over een federale bevoegdheid die door de verschillende politieke actoren wordt erkend. Bovendien is er op provinciaal niveau bijna overal een voltijdse coördinatrice voor geweld werkzaam. De lokale netwerken zijn bijna overal operationeel.

Dit in tegenstelling tot het luik gelijkheid, waar wel enkele structurele veranderingen nodig zijn. Een definiëring van de globale doelstelling(en) dringt zich op om een gemeenschappelijk kader te creëren waarbinnen de rollen en mandaten van de verschillende niveau's worden vastgelegd.

Gezien de verschillende bevoegdheden van de gefedereerde entiteiten, is het moeilijk om gemeenschappelijke thema's vast te leggen. (Bijvoorbeeld arbeid is federale en regionale materie, onderwijs is een bevoegdheid van de gemeenschappen.) Daarom zijn gemeenschappelijke strategische doelstellingen nodig die verschillende bevoegdheidsdomeinen overstijgen zoals verzamelen en uitwerken van genderstatistieken of roldoorbrekende toegang verzekeren tot arbeid en vorming van mannen en vrouwen in de verschillende sectoren. Deze strategische doelstellingen kunnen worden vertaald in verschillende specifieke doelstellingen rond een thema waarvoor een van de gefedereerde entiteiten of het instituut verantwoordelijkheid opneemt, volgens politieke bevoegdheid.

De globale en de specifieke doelstellingen worden gedefinieerd in onderling akkoord tussen de partners. De specifieke doelstellingen en hun respectievelijke activiteiten en resultaten worden gedefinieerd door de verantwoordelijke entiteit in samenwerking met de provinciale coördinatrices en integreren zich in de strategische doelstellingen.

Netwerking is een middel dat kan bijdragen tot het behalen van de resultaten. Het netwerk kan dus federaal of regionaal/gemeenschapsniveau worden georganiseerd, volgens het betreffende specifieke thema. De netwerken kunnen bijeenkomen met de provinciale coördinatrices voor wie het thema of de doelstelling relevant is.

5.1.2 Rol van het Instituut voor de Gelijkheid Vrouwen en Mannen

Het instituut is goed geplaatst om de verantwoordelijkheid voor het luik geweld en gelijkheid op te nemen.

Het instituut is ook een bevoorrechte partner om de algemene competenties te versterken van de provinciale coördinatrices en de lokale partners, onder andere op het vlak van mainstreaming en sensibilisering. Hun rol zou kunnen bestaan in het ontwikkelen van instrumenten en in het organiseren van vormingsmomenten volgens de lokale behoeften en in samenspraak met de andere entiteiten.

De concrete organisatie van de netwerken op andere niveau's (regio's, gemeenschappen) moet door de verschillende partners worden besproken zodat dubbel werk kan worden vermeden en de efficiëntie van het lokale gelijkheidsbeleid kan worden vergroot.

Het mandaat en de rol van het instituut moet worden vast gelegd in de samenwerkingsovereenkomst.

5.1.3 De formalisering van het beleid

Deze strategische keuze dient te worden vertaald in precieze inhoudelijke doelstellingen (met meetbare resultaten), door middel van een strategisch planningsproces met alle betrokken actoren. Hierbij moet in termen van meerdere jaren worden gedacht om de doeltreffendheid en duurzaamheid te bevorderen. Dit strategisch planningsproces dient uit te monden in :

- Een ' **politieke samenwerkingsovereenkomst**' tussen alle politieke actoren, die betrokken zijn bij dit beleid, die over meerdere jaren loopt. Het federale kabinet lijkt ons het meest geschikt om het initiatief voor dit overleg op gang te brengen en te coördineren. Deze overeenkomst moet de modaliteiten van samenwerking omvatten, afspraken over het beheer, de rol van elke partner en de financiële engagementen daaraan verbonden. Voorts moet het duidelijk maken hoe de verschillende partners zich tot elkaar verhouden wat betreft bevoegdheden en mandaten. Vooral voor de provinciale coördinatrices die transversaal moeten werken in beide luiken, is het nodig hun werkterrein en hun bevoegdheid daarin vast te leggen.

Onderstaande tabel toont alle aspecten die moeten worden overeengekomen tijdens het overleg tussen de politieke en de administratieve partners, inclusief het provinciale niveau.

Algemene doelstelling	Strijd tegen geweld	Bevorderen van gelijkheid
Strategische doelstellingen		
Specifieke doelstellingen		
Verwachte resultaten/ type activiteiten		
Activiteiten		
Financiële middelen		
Verantwoordelijken		

- Een **meerjarenplan** waarin op participatieve wijze met alle directe betrokkenen bij het lokale gelijkheidsbeleid de doelstellingen (strategische én specifieke), de aanpak en de middelen voor beide luiken gelijkheid en geweld worden vastgelegd. Het initiatief en de coördinatie van dit planningsproces kan worden opgenomen door het instituut.
- **Actieplannen per provincie**, die de provinciale coördinatrices nu reeds maken, dienen aan te sluiten bij het globale meerjarenprogramma en dienen op elkaar afgestemd te worden in de federale netwerkveranderingen, om de coherentie te verzekeren. Het initiatief en de coördinatie van dit planningsproces kan worden opgenomen door het instituut.

Gezien de complexiteit van het geheel, kan het aangewezen zijn hiervoor de begeleiding van een neutrale facilitator in te roepen.

5.1.4 De middelen

Er dienen structurele financiële middelen te worden vrijgemaakt om het lokale beleid te realiseren (zowel salariskosten als werkingsmiddelen). Projectmiddelen kunnen voorzien worden om innovatieve elementen uit te testen en zo een zekere soepelheid te bieden binnen de structurele financiering. Dit geldt zowel voor de beheerders als voor de provincies.

De huidige financiële afrekening is administratief zeer complex en tijdrovend omdat er financiële verantwoording gegeven moet worden aan de verschillende financierende overheden. Ook hier dient een keuze te worden gemaakt tussen :

- Een centralisering van de beschikbare middelen en een evenwichtige verdeling volgens een meerjarenplan. Een financieel engagement over meerdere jaren is nodig, ook al worden de middelen op jaarbasis uitgekeerd op basis van een actieplan. Jaarlijks kunnen precieze budgetten door een commissie met alle partners worden vastgelegd en goedgekeurd.
- Een eenvoudige pragmatische opsplitsing van de middelen volgens een duidelijk afgelijnde kost : salariskosten, werkingskosten per thema (geweld, arbeid), projectmiddelen.

5.2 Aanbevelingen voor het beheer van het federale netwerk

Netwerking op federaal niveau is een interessante strategie om de coherentie op nationaal niveau op continue wijze te verzekeren. Maar een federaal netwerk heeft alleen zin wanneer werk wordt gemaakt van stroomlijning van de initiatieven in een meerjarenplan en in de actieplannen per provincie. Het is logisch dat met de huidige versnippering van initiatieven op provinciaal niveau de zin van een federaal netwerk in vraag wordt gesteld.

Het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen is het aangewezen orgaan om het beheer van een federaal netwerk op zich te nemen. Het heeft de bevoegdheid, de expertise en positie om deze functie op te nemen. De partners moeten overeenkomen om personeel en financiële middelen ter beschikking te stellen om het beheer van het netwerk mogelijk te maken, afgestemd op de taken en verantwoordelijkheden die worden vastgelegd in de samenwerkings-overeenkomst en de vooropgestelde doelstellingen en aanpak van het meerjarenplan.

Het federale netwerk is een aangepast instrument voor uitwisseling, informatie, overleg en ondersteuning van provinciale coördinatrices en andere actoren mits dit in duidelijke doelstellingen en aanpak worden vastgelegd en het netwerk op efficiënte en doeltreffende wijze wordt beheerd. Dit wil zeggen :

- gedeeld eigenaarschap bevorderen
- behoeftegedreven werken
- participatieve vergadertechnieken gebruiken
- inbreng van expertise valoriseren
- uitwisseling faciliteren
- capaciteit opbouwen
- intervisie stimuleren
- instrumenten ontwikkelen en verspreiden

Hierbij kunnen ook een aantal concrete aanbevelingen worden geformuleerd die de netwerkvergaderingen kunnen optimaliseren :

- De vergaderingen dienen te worden georganiseerd per luik / thema met een lunch als gemeenschappelijk moment.
- Een jaarlijks planningsmoment is nodig om de doelstelling en de werking van het netwerk vast te leggen.
- De agenda dient in overleg te worden vastgelegd, met telkens een duidelijk afgebakend relevant (behoefte gestuurd) thema per vergadering.

5.3 Aanbevelingen voor het beleid op het lokale niveau

Het provinciale niveau is goed gesitueerd om een lokaal beleid voor gelijkheid uit te voeren.

Een cultuur van **resultaatsgericht werken** dient te worden gepromoot met mainstreaming¹¹ van gelijkheid voor mannen en vrouwen als centrale aanpak. Netwerking kan daarbinnen één strategie zijn, naast andere. Momenteel ligt de nadruk te veel op de strategie van netwerken.

Sensibiliseringsactiviteiten leiden zelden tot verandering indien ze niet worden ingebed in een strategie van mainstreaming. Alleen met een **combinatie van sensibilisering en mainstreaming** kunnen duurzame structurele veranderingen teweeg worden gebracht.

Verschillende opties voor mainstreaming zijn mogelijk, afhankelijk van de doelgroep en de partners die worden gekozen. Ook op dit vlak kan niet met alle partners (die momenteel in de overeenkomst worden opgesomd) worden samengewerkt en dienen strategische keuzes gemaakt te worden :

¹¹ Mainstreaming van gelijkheid kan in deze context omschreven worden als de systematische analyse van het beleid of de werking van een organisatie op mogelijkheden om ongelijkheden weg te werken en de gelijkheid tussen mannen en vrouwen te bevorderen (rekening houdend op noden, behoeften en prioriteiten van mannen en vrouwen) en het begeleiden van structurele veranderingen om de gelijkheid tussen mannen en vrouwen te bevorderen.

- **mainstreaming van gelijkheid binnen het gemeentelijk beleid**, waarbij beleidsdomeinen worden gescreend en verandering wordt geïmplementeerd (dit gebeurt in zekere mate in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, in Antwerpen en in Vlaams-Brabant). Een pilootproject in één of meerdere gemeenten is hier een goede aanpak. Het KB 24 aug 99 verplicht de gemeenten om een intern gelijkheidsbeleid te voeren dat gericht is op positieve acties voor het vrouwelijk gemeentepersoneel. Het bevat echter geen verplichting tot mainstreaming van gelijkheid in het gemeentelijk beleid. Het wettelijke kader biedt hier weinig ondersteuning.

- **mainstreaming van gelijkheid in het provinciale beleid** zelf, in plaats van in het gemeentelijke lokale beleid (en eventueel in een later stadium de relatie leggen naar de gemeenten). In dit scenario neemt de provinciale coördinatrice intern de rol van mainstreamingscel op en werkt intern in de provincie. (In Oost-Vlaanderen werd het provinciaal seniorenbeleid gescreend, in een Waalse provincie werd het gelijkheidskwestie structureel geïntegreerd in de introductievorming van nieuwe provinciale ambtenaren). De provincie dient hiervoor het mandaat te geven aan de coördinatoren.

- **mainstreaming van gelijkheid binnen de OCMW's** : een pilootproject in één of meerdere OCMW's om de gelijkheid binnen hun werking te mainstreamen (bv. Vorming en begeleiding van de doelgroep met als doelstelling ongelijkheden en segregatie op de arbeidsmarkt te verkleinen) is een mogelijkheid. De OCMW's maken deel uit van sociale integratie, een bevoegdheid van minister Dupont, die tevens ook belast is met het gelijkheidsbeleid. De bevoegde minister kan in dit geval het kader scheppen om deze samenwerking mogelijk te maken.

- **mainstreaming van gelijkheid met het middenveld en overheidsinstellingen binnen een centraal thema** (geweld, arbeid, onderwijs,...), waarbij alle betrokken actoren structurele veranderingen aanbrengen in hun werking om gelijkheid voor mannen en vrouwen te bevorderen. Netwerking kan hier een interessante optie zijn (bv. de geweldnetwerken die nu in vele provincies bestaan).

Concreet is volgend stramien mogelijk :

- Binnen het federale instituut zorgt men voor de expertise om dit mainstreamingsproces in alle provincies te coördineren en te begeleiden.
- Er komt een opleiding voor de provinciale coördinatrices in deze materie.
- De provinciale coördinatrice richt een stuurgroep op die binnen de provincie, de gemeente, het OCMW of het middenveld het mainstreamingsproces opvolgt.
- Een of enkele beleidsdomeinen (bv. cultuurbeleid, seniorenbeleid, thema's (onderwijs, tewerkstelling, geweld,...) of onderwerpen (gendergevoelige dataverzameling, HRM) worden uitgekozen om een genderscreening uit te voeren en om daaruit voortvloeiende initiatieven ter bevordering van gelijkheid te realiseren.
- Het federale netwerk is het platform waar ondersteuning en uitwisseling gebeurt en waar alle ervaringen worden samengebracht.
- De ervaringen worden gebundeld en toegankelijk gemaakt voor gelijkaardige actoren (de gemeentelijke schepenen en ambtenaren van het betrokken beleidsdomein, andere OCMW's, middenveldorganisaties,...). Dit proces kan worden herhaald voor andere domeinen.

Dit systeem van wederzijdse ondersteuning en uitwisseling werkt enkel wanneer een duidelijke eenvormige keuze wordt gemaakt (in het meerjarenplan) voor alle provincies. Dan wordt er een globale impact gegenereerd op nationaal niveau.

De ervaringen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wat mainstreaming betreft, kunnen hier worden gevaloriseerd.

In deze context, stellen we het volgende takenpakket voor :

- **Coördinatie van mainstreaming** : mainstreamingprocessen op gang trekken en zorgen voor begeleiding. Ideeën vanuit het terrein omzetten in concrete projecten en beleid, advies verlenen aan beleidsmakers, deskundigheid en terreinkennis opbouwen, link vormen tussen terrein en beleid.
- **Organisatie van overleg** : lokale partners zoeken, coördineren, sensibiliseren, logistiek ondersteunen, faciliteren van bijeenkomsten, bemiddelen tussen partners.
- **Dienstverlening** : ten behoeve van lokale partners, instituten en gemeenten informatie verstrekken, vragen beantwoorden, initiatieven ondersteunen, ombudsfunctie waarnemen.
- **Financieel beheer** : beheer van de eigen budgetten en beheer van de provinciale subsidies voor lokale partners.
- **Beleidsvoorbereidend werk** : actieplan en –rapport opstellen, deelname aan de planning binnen het federale netwerk.
- **Administratie** : redactie van teksten en speeches, het beheer van projectaanvragen.

De expertise van de coördinatrices over gelijkheid kan worden versterkt. Daarom dienen een aantal initiatieven genomen te worden om de competentie te vergroten :

- Begeleiding en coaching vanuit het instituut
- Intervisie met andere coördinatrices
- Aanlevering van instrumenten (DIGMA databank bevat tal van instrumenten)
- Toegepaste vorming en ondersteuning door het instituut, experts of coördinatrices

Er kan voor gekozen worden om per provincie een begeleidingscomité in te schakelen om een deel van deze ondersteuningsactiviteiten te verzekeren. In dat geval moet erop worden toegezien dat de expertise relevant is. Hun taak dient te worden beschreven met referentietermen en zij dienen ervoor te worden vergoed. De experts dienen dan ook onder impuls van het instituut hun aanpak af te stemmen tijdens overlegmomenten.

Bijlage 1 : Lijst met bevroagde personen

Provincie	Naam en positie van de bevroagde personen
Brabant Wallon	Coördinatrices: <ul style="list-style-type: none"> • Noëlla Lete : luik gelijkheid • Nathalie Ruyskart : luik geweld Lokale partner: <ul style="list-style-type: none"> • Yvan Grégoire, luik geweld • Natascha Verstraeten, luik gelijkheid Provinciaal gedeputeerde : Madame Georgette Wauthélet
Hainaut	Coördinatrices: <ul style="list-style-type: none"> • Céline Calcus, Virginie Lechien : luik geweld • Cosette Reynders : luik gelijkheid Lokale Partner : <ul style="list-style-type: none"> • Mme Honorez : netwerk gelijkheid • Soraya Ngandu : netwerk gelijkheid Provinciaal gedeputeerde: <ul style="list-style-type: none"> • Mme Taulet
Namur	Coördinatrices: <ul style="list-style-type: none"> • Jean-Benoît De Staercke : luiken geweld en gelijkheid Lokale Partner : <ul style="list-style-type: none"> • Luc Istasse : netwerk geweld • Séverinne Austenne : netwerk geweld Provinciaal gedeputeerde: /
Luxembourg	Coördinatrices: <ul style="list-style-type: none"> • Martine Leroy : luiken geweld en gelijkheid • Valérie Recht : luiken geweld en gelijkheid Lokale Partner : <ul style="list-style-type: none"> • Yvon François : netwerken geweld en gelijkheid • Eliane Prévost: netwerken gelijkheid Provinciaal gedeputeerde: <ul style="list-style-type: none"> • Mr. Carlier
Liège	Coördinatrices: <ul style="list-style-type: none"> • Laetitia Lefevre : luik gelijkheid • Sophie Ory : luik geweld Lokale Partner : <ul style="list-style-type: none"> • Annie Cornet : netwerk gelijkheid • Mme Giancane : netwerk geweld Provinciaal gedeputeerde: <ul style="list-style-type: none"> • Dhr. Hamal
West-Vlaanderen	Coördinatrices: <ul style="list-style-type: none"> • Hannelore Ryckx, geweld en gelijkheid Lokale Partner : <ul style="list-style-type: none"> • Marina Baert, netwerk geweld Provinciaal gedeputeerde: <ul style="list-style-type: none"> • Marleen Titeca - Decraene

Provincie	Naam en positie van de bevroagde personen
Oost -Vlaanderen	Coördinatrices: <ul style="list-style-type: none"> • Anne Kesteloot en Chantal Van de Kerckhove, geweld • Bregje Van Autreve, gelijkheid Lokale Partner : <ul style="list-style-type: none"> • Mieke De Jonckheere : netwerk gelijkheid • Marjan Duys : netwerk geweld Provinciaal gedeputeerde: <ul style="list-style-type: none"> • Jean Pierre Van der Meiren
Vlaams-Brabant	Coördinatrices: <ul style="list-style-type: none"> • Jessy Clynen, luik geweld • Annemie Balcaen: luik gelijkheid Lokale Partner : / Provinciaal gedeputeerde: /
Limburg	Coördinatrices: <ul style="list-style-type: none"> • Klaar Franssen, luik gelijkheid • Daniel Bollen, luik geweld Lokale Partner : <ul style="list-style-type: none"> • Lea Van Schoenwinkel, netwerk gelijkheid Provinciaal gedeputeerde: <ul style="list-style-type: none"> • Sonja Claes
Antwerpen	Coördinatrices: <ul style="list-style-type: none"> • Pascale Franck en Ann Belien, luik geweld • Lieve Van Roey, luik gelijkheid Lokale Partner : <ul style="list-style-type: none"> • Ann Massei, netwerk geweld • Leo Pas, netwerk geweld Provinciaal gedeputeerde: /
Waalse Gewest	Kabinet Marcourt, Minister bevoegd voor economie en arbeid : Raymonde Yerna Kabinet Vienne, Minister bevoegd voor gelijkheid : Luc Mertens Philippe Peeters, administration « violence »
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Kabinet Picqué, Minister President : Touria Zinbi Kabinet Grouwels, Ministre bevoegd voor Gelijkheid : Ann De Lange Pungu Gratia, administratie «Gelijkheid »
Franse Gemeenschap	Cabinet Arena, Minister President: Gwendoline Allain Administratie : A. Andriaenssens et C.Gigante
Vlaamse Gemeenschap	Kabinet Kathleen Van Brempt, Minister bevoegd voor Gelijke Kansen: Katrien Bruggeman Sabine Van der Gaer, administratie « égalité des chances »
Federale niveau	Kabinet Dupont, Federaal minister voor Gelijke Kansen : Mileen Konickx

	<p>Directie van het Instituut voor de Gelijkheid Vrouwen en Mannen : Pascale Vielle et Veerle Plasman</p> <p>Françoise Goffinet (gelijkheid) Nicola D'Hoker (geweld)</p>
--	--

Bijlage 2 : 10 punten programma gelijke kansen (1991)

10 punten programma van Miet Smet (Federaal Staatssecretaris en Minister bevoegd voor gelijke kansen van 1985 - 1999)

1. Promotie van de gelijkwaardige participatie van vrouwen en mannen in de verschillende administratieve en beleidsorganen.
2. De aanwezigheid van vrouwen bevorderen op alle gemeentelijke administratieve niveau's en binnen ocmw's, via positieve acties.
3. De aanwezigheid van vrouwen in de lokale politiek geleidelijk doen toenemen
4. Strijd tegen elke vorm van geweld tegen vrouwen en kinderen
5. Doorgedreven aandacht voor vrouwen in het kader van preventieve gezondheidszorg
6. Specifieke aandacht voor seniore vrouwen
7. De integratie van achtergestelde vrouwen in de samenleving promoten via zichtbare acties
8. Via verscheidene acties een antwoord bieden op de behoeften aan kinderopvang
9. Gelijke kansen promoten in het gemeentelijk onderwijs
10. Lokale gemeentelijke emancipatiebeleid vorm geven door de structuren, het personeel en de middelen te voorzien

Bijlage 3 : Overzicht van partners en financiële stromen

